

D A T I N A

REVISTĂ LUNARĂ EDITATĂ DE CENTRUL CULTURAL JUDEȚEAN CONSTANȚA „TEODOR T. BURADA”
AL CONSILIULUI JUDEȚEAN CONSTANȚA
FONDATĂ ÎN 1991
SERIE NOUĂ. ANUL I, NR. 8, OCTOMBRIE 2014



DATINA, fondată în 1991, serie nouă,

Revistă lunară editată de Centrul cultural județean Constanța

„Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

Director

Prof. Doina VOIVOZEANU

Redactor șef

Aurelia LĂPUȘAN

Redactori

**Adina BOCAI, ANA-Laura PARFINOV,
Laura CALOEAN, LAVINIA GHEORGHE**

Contabil șef: **Alina ONEL**

Tehnoredactor: **Gabriel VOICU**

Copyright text și fotografii © Centrul cultural județean Constanța “Teodor T.Burada”

Copyright prezentare grafică © 2014 Editura Datina

Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușneanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com

Centrul cultural județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța

Bd. Tomis nr. 110

Tel./Fax: 0241 61 92 93

E-mail:office@scoalaarte.ro

Bd. I.C. Bratianu nr. 68

Tel: 0241 61 88 42

E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Se distribuie gratuit

CUPRINS

3 „Munca dintr-un laborator social viu”

5 Societatea de Etnologie din Republica
Moldova, parteneră în proiecte cu
Centrul cultural „Teodor Burada” din Constanța

8 105 ani de la moartea lui Ion Bănescu -
Personalitate care a marcat istoria Dobrogei

12 Satul dobrogean - Proverbele și zicătorile
cărvănene (I)

16 Monografia satului - Obiceiuri de naștere
în comuna Țepeș Vodă din județul Constanța, la
mijloc de secol XX

19 Povești cutremurătoare

22 Schițe biografice - Familia Cotovu în viața
Hârșovei

25 Din presa vremii - PĂSTOR ȘI TURMĂ

29 Festivalul-concurs național „Dan
Moisescu” a adunat la Topalu interpreți din
toate colțurile țării

33 Despre cursul de actorie, cu artistul Radu
Popescu - Foști cursanți ai centrului fac carieră
în teatru peste hotare

Editorial

„Munca dintr-un laborator social viu”

Cu puțin timp în urmă, la Hârșova a fost marcată împlinirea a 130 de ani de la prima conferință a învățătorilor din Dobrogea, cea care a adunat sub direcția marelui om al școlii, Spiru Haret, întreaga suflare a dascălilor-apostoli într-o zonă abia revenită la țară. Gestul organizatorilor de a prezenta rolul acestor misionari ai culturii române în fața unui public compus din pedagogi din toate localitățile dobrogene, cu precădere tineri, a fost unul salutar și benefic. Fără modele consistente astăzi învățământul ar fi lipsit de substanță, de viață.

Una dintre problemele ridicate cu prilejul evocator a fost reluarea cercetărilor monografice în localitățile dobrogene, „o muncă într-un laborator social viu”, cum spunea Dimitrie Gusti, părintele sociologiei românești, cel care a inițiat și îndrumat acțiunea de cercetare monografică a satelor din România. Observatorul trebuia să fie așadar informat cu seriozitate despre tot ce s-a scris despre localitatea și regiunea studiată.

Cercetarea concepută de profesorul Gusti se desfășura pe patru coordonate – cosmologic, biologic, psihologic și istoric – și avea în vedere manifestările spirituale, economice, etico-juridice, politico-administrative, precum și unitățile și procesele sociale „Monografia însemnează în același timp o disciplină sufletească din care participantul se alege cu mai multă putere de inițiativă, cu o exercitare și o verificare a aptitudinilor științifice și cu o mai mare iubire de țară, de care se leagă printr-o cunoaștere adâncită și o convingere științifică. Adevăratul monografist mai învață apoi a fi sincer, dezinteresat, îndrăzneț în inițiative și totuși modest și, mai ales, deprinde marile virtuți: a observa și a ști ceva înainte de a judeca și a judeca înainte de a vorbi și hotărî.”

La ce ne-ar folosi astăzi să întreprindem asemenea gesturi recuperatorii într-un sat românesc supus rapidelor schimbări și împrumuturi, îmbătrânit, fără vlagă, la apusul statutului lui de « loc al veșniciei »?

Poate că cea mai importantă consecință a acestui tip complex de investigare a lumii rurale astăzi și ieri ar fi modelarea unei conștiințe identitare la nivel comunitar, mai ales pentru tinerii care se pregătesc să înfrunte viața, cultivarea mândriei pentru valorile pe care le dețineau așezările cercetate și inducerea sentimentului de necesitate a păstrării și transducerii lor.

Cunoaștem mai mulți temerari care au realizat monografiile rurale. Vasile Tudoran de la Saraiu, care a continuat cu multă acribie cercetările învățătorului Constantin Tudoran, autorul primei monografii a satului, rămasă nepublicată. Și a dus la bun sfârșit, respectând modelul moștenit, o întreprindere grea, anevoioasă, fără să fi fost nici specialist în vreunul din domeniile prezente, ci doar economist, și peste toate acestea - tiparul și l-a asigurat din propriile surse financiare.

Un alt exemplu este efortul soților Jenica Sava și Bogdan Dumitrel Sava, care au semnat împreună Nisipari - un sat din stepa dobrogeană, apărut la Europolis în 2009. O lucrare științifică având la bază o solidă documentare





din sfera geografiei, istoriei, vieții sociale și culturale, precum și cea a tradițiilor satului.

Sunt și alte exemple demne de consemnat. Scopul acestor rânduri este însă altul : apelul către învățătorii și profesorii satelor de a relua într-o formă modernă, adaptată cerințelor actuale, cercetările monografice.

Ele pot fi incluse în programul de practică de specialitate a elevilor și studenților și coordonate de profesori. Tinerii din școli și facultăți pot realiza, sub îndrumare atentă, fie un raport individual asupra a ceea ce au observat, fie o schiță, o descriere etnografică sumară a faptului de cultură întâlnit în deplasările pe teren.

Centrul cultural județean « Teodor Burada » poate deveni un punct de colectare a acestor date, care într-o primă fază pot fi valorificate prin revista Datina, stocate în arhiva Centrului, în vederea editării unor studii ulterioare. Cu siguranță, printre participanții de la întâlnirea aniversară de la Hârșova au fost și învățători și reprezentanți ai autorităților locale dornice să investească eforturi în realizarea unor monografii locale.

Oferind sprijin logistic și consiliere de specialitate, Centrul cultural județean « Teodor Burada » își va duce mai ușor și mai diversificat mandatul său de reconstituire a trecutului, de difuziune a trăsăturilor culturale și civilizatoare a patrimoniului dobrogean.



De ultimă oră

Societatea de Etnologie din Republica Moldova, parteneră în proiecte cu Centrul cultural „Teodor Burada” din Constanța

La mijlocul lunii octombrie 2014, Centrul cultural județean Constanța „Teodor Burada” al Consiliului județean a încheiat un acord cadru de colaborare cu Societatea de Etnologie din Republica Moldova, cu sediul la Chișinău.

„Uniți de o dorință comună de a dezvolta relații de colaborare mai strânse în domeniul cercetării culturii tradiționale din România și Republica Moldova, în susținerea și dezvoltarea colaborării stabile între organizațiile noastre, în scopul diversificării și eficientizării formelor de colaborare, adaptării lor la specificul și obiectivele celor două organizații, pentru dezvoltarea unor relații durabile, menite să contribuie la promovarea etnografiei, etnologiei, patrimoniului cultural al României și al Republicii Moldova, părțile au încheiat prezentul acord.”

Obiectivele comune cuprinse în acordul cadru se referă la:

- Elaborarea, înaintarea și aplicarea în comun a proiectelor în domeniul cercetării, protejării, conservării, reconsiderării și promovării domeniilor de interes cultural-științific, inclusiv:
- Organizarea în comun a expedițiilor științifice de teren;
- Editarea de comun acord a publicațiilor, schimb de publicații;

- Organizarea în comun de mese rotunde, simpozioane, conferințe științifico-practice menite să impulsioneze cercetarea științifică, promovarea valorilor și datinilor populare;
- Organizarea în comun a cercetărilor la distanță, după chestionare tematice, cu participarea respondenților locali;
- Formarea unor grupuri comune pe probleme concrete de cercetare, care să activeze în baza unui program elaborat și aprobat de către conducerea ambelor părți.

Societatea de Etnologie din Republica Moldova este condusă de dr. Varvara BUZILĂ, un reputat etnolog, secretar științific al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, președinta Comisiei Naționale pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial. Societatea de Etnologie este o societate cultural-științifică care a realizat mai multe proiecte de salvagardare și de promovare a patrimoniului cultural.

Dr. Varvara BUZILĂ a participat activ la dezvoltarea patrimoniului muzeal național prin colectarea obiectelor de cultură populară. A contribuit la apariția seriei noi a Buletinului științific al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău. Este redactorul





științific al fasciculei Etnografie a Buletinului și al mai multor cărți editate sub egida muzeului. A inițiat și desfășurat mai multe simpozioane și conferințe naționale și internaționale, a organizat expoziții temporare, mese rotunde, fiind și moderatorul acestor evenimente științifice. Promovează valorile tradiționale în mass-media, fiind moderator sau participant principal al ciclurilor lunare de emisiuni televizate „Cinel-cinel” (1992-1995), „Intră în istorie dăruind muzeului un obiect” (2004-2008), „O vatră a tuturor satelor” (2006). A participat la elaborarea Legii Muzeelor (2002), la Elaborarea Legii privind protejarea patrimoniului cultural imaterial și a Legii privind protejarea patrimoniului cultural mobil (2010-2011).

Societatea de Etnologie a acordat în ultimii ani o atenție sporită cercetării proceselor de interferențe etnoculturale din spațiul est, central și sud-est european și aspectelor etnoistorice, etnopsihologice, etnosociale, etnolingvistice ale românilor și comunităților etnice conlocuitoare, aportului cultural al minorităților etnice la conservarea și promovarea patrimoniului etnografic al Republicii Moldova.

Acest acord cadru parafat între Centrul cultural județean "Teodor Burada" și Societatea de Etnografie a Republicii Moldova este începutul unei colaborări interdisciplinare și interregionale menite să ajute la o mai bună cunoaștere reciprocă, la cercetarea având ca obiect, cu precădere, civilizația și cultura populară, adică „lumea satului”, considerată ca păstrătoare a unor elemente unice, de mare valoare patrimonială, de viață tradițională.

Imaginile care însoțesc această știre sunt din spațiul basarabean: gospodării țărănești din Orheiul Vechi, protejate de UNESCO ca patrimoniu universal de cultură populară.



PROIECT PENTRU COPIII DIN CENTRELE DE PLASAMENT, SUSȚINUT DE CENTRUL CULTURAL „TEODOR T. BURADA”

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” derulează, începând din acest an școlar, un nou proiect în care personaje principale sunt copiii din centrele de plasament din Constanța. Este cunoscut faptul că instituția acordă o atenție deosebită tuturor celor care, indiferent de vârstă, își doresc să evadeze din tumultul cotidian și să se refugieze într-un hobby. În aceeași măsură, Centrul Cultural „Teodor T. Burada” își deschide porțile și pentru aceia care își doresc să facă dintr-un hobby o meserie.

Proiectul pe care Centrul l-a demarat anul acesta este derulat în parteneriat cu Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Constanța. Din această colaborare a rezultat Trupa de Teatru „Arca”, trupă coordonată de actorul Dan COJOCARU, și care reunește copii din centrele de plasament din Constanța. Artiștii amatori vor prezenta spectacole atât în municipiul Constanța, cât și în localitățile din jur. Primul spectacol pus în scenă de și pentru micii artiști se intitulează „Asin Rege” și a fost jucată în premieră pe scena Centrului Cultural de la Ovidiu.

Adina BOCAI



105 ani de la moartea lui Ion Bănescu, Personalitate care a marcat istoria Dobrogei

Numim Bănescu o stradă, o casă, un monument, o casă de patrimoniu. Și, totuși, puțin se cunoaște despre cel apreciat drept fondatorul învățământului modern în județul Constanța, primarul care și-a legat numele de câteva proiecte îndrăznețe pentru oraș. Într-o enumerare întâmplătoare: sistematizarea



orașului și ordonarea străzilor pe baza unui plan rectangular, zonarea orașului pe funcții economice: rezidențială, comercială, industrială, turistică, inaugurarea Mamaiei ca stațiune turistică, construind primul pavilion de băi și introducând primele reguli turistice. A fost promotorul și pionierul iluminatului public al străzilor în orașului Constanța. A susținut proiectul de consolidare a țărmului mării și de realizare a falezei ca un bulevard de promenadă. a supravegheat și a susținut lucrările de construcție a Cazinoului, are inițiativa construirii primei uzine electrice a orașului. A convins peste o

mie de familii de români să vină la Constanța, dându-le pământ, în rate, pentru a construi case.

La moarte i s-au găsit în buzunar doar 80 de bani. Abia terminase de scris un articol pentru ziarul *Viitorul Dobrogei*, lămurind alegătorii constănțeni cu privire la înscrierile în listele electorale pentru Cameră și Senat.

Înmormântarea s-a făcut pe pe cheltuiala primăriei, iar strada unde s-a construit prima casă în carterul românesc s-a decis de atunci să poarte numele Ion Bănescu și ca răsplată pentru serviciile aduse orașului s-a atribuit soției și copiilor un loc de casă gratuit în cartierul românesc.

ION BĂNESCU - OMUL ȘCOLII

Ion Bănescu s-a născut în anul 1851, în orașul Roman, și a murit la 12 decembrie 1909, la Constanța. Studiile primare le-a făcut în orașul natal, cele liceale la Academia Mihăileană din Iași și apoi a plecat la Berlin, cu bursă de stat, unde urmează cursuri superioare de drept și litere, de arheologie și istorie-geografie.

În 1874, este numit supleant la Tribunalul din Cahul, în 1878, anul revenirii Dobrogei la țară, este trimis ca revizor școlar peste toată Dobrogea.

Înființează la Constanța prima Școală normală de institutori, al cărui director devine (1893-1896), fiind în același timp profesor la catedra de istorie și geografie. După

3 ani de funcționare, școala se desființează și în locul ei se înființează Gimnaziul clasic, devenit mai târziu "Mircea cel Bătrân". Se transferă profesor la această școală de elită, iar în 1898 este numit directorul ei.

La 15 februarie 1882, ministrul Grigore Tocilescu îl numește inspector al antichităților Dobrogei "cu îndatorirea de a da relații mensuale Direcțiunii Muzeului de Antichități din București despre cercetările și lucrările dv. căruia îi veți trimite și stampele și obiectele ce ați strâns și veți mai strânge."

În 1900 este președinte al comisiei interimare a orașului, unde activează doar două luni, apoi este ales consilier comunal, funcție din care demisionează după alte două luni.

La 18 decembrie 1904, este numit pentru a doua oară președinte al comisiei interimare, iar la 6 februarie 1905 este ales primar, rămânând în această funcție până la 13 februarie 1907 când, retrăgându-se guvernul conservator de la cârma țării, a demisionat din această demnitate împreună cu întreg consiliul local. Revine consilier comunal din 20 noiembrie 1908, până la data decesului.

A contribuit la elaborarea regulamentului pentru organizarea învățământului primar și primar normal din 1893. Desfășoară o activitate fructuoasă în comisia județeană pentru constatarea și verificarea titlurilor de proprietate rurală din Dobrogea.

Ca un excelent tribun



Casa "Bănescu" devenită bibliotecă publică în 1960

pledează de pe scena Ateneului român pentru cauza provinciei, pentru drepturile dobrogenilor. Colaborează la diverse publicații locale cu articole de ținută, aducând în dezbatere publică marile probleme edilitare și politice ale orașului.

Despre el s-a scris mult, dar niciodată mai frumos decât a făcut-o Ion Gabroveanu în 1934: "Rasă tare de oameni au ridicat Dobrogea dintr-un ținut ingrat de stepă, la o așa prosperitate încât după 25 de ani de la anexare îndreptățea pe neuitatul Ion Bănescu să rostească înaintea regelui Carol memorabilele cuvinte: Majestate, sub raportul agrar, social și economic ar trebui să dobrogenizăm și restul țării."¹

A fost membru al Societății Geografice din România, al Institutului Etnografic din Franța, decorat cu Ordinul Coroana României în grad de ofițer. Primise medalia Secției științifice a Academiei Române pentru lucrarea „Harta etnografică a Dobrogei” (1894) și Medalia Răsplata Muncii clasa I pentru învățământ” (1906).

¹ România de la mare, nr.48,22 octombrie 1934, p.1

BĂNESCU- ETNOGRAF

Eugene Pittard, savantul antropolog al Universității din Geneva, solicitat să evoce figura lui Ion Bănescu, trimitea pe adresa revistei *Analele Dobrogei*, la 23 mai 1927, o scrisoare: "Domnule, îmi cereți câteva amintiri despre Ion Bănescu, fost revizor școlar la Constanța, fost edil al acestui oraș, cu care, odinioară, eu am fost în relații personale și prin corespondență, în vremea când s t r ă b ă t e a m provincia în care locuiți dvs.

În mai multe rânduri, pe timpul cercetărilor mele științifice în Dobrogea, mai cu seamă în vremea primei mele călătorii, eu am avut plăcerea de a întâlni la Constanța pe dl. Bănescu.

Dânsul s-a interesat foarte mult de lucrarea mea și mi-a adus, începând de la sosirea mea - el care cunoștea bine noua provincie română - serviciul de a mă călăuzi în labirintul grupelor etnice, pe care aveam să le găsesc. Îmi reamintesc cu recunoștință de îndelungatele ore petrecute cu dânsul în fața hărții Dobrogei, subliniind sub direcția sa numele satelor în care eu trebuia să întâlnesc ori români, ori turci, ori bulgari, ori tătari, ori lipoveni etc. Datorită lui, nu m-am angajat orbește în călătoria mea. El însuși interesat de varietatea tipurilor etnice pe care le-a avut sub ochi, încă de la începutul ocupației române, și tot așa de concepțiile diferite pe care le aducea cu sine fiecare popor, în construcția caselor, în felul său de a se îmbrăca, în modul obișnuit de a munci pământul, el făcuse numeroase cercetări. Este regretabil că acestea nu au fost niciodată publicate, căci



Bustul lui Ion Bănescu din fața Bisericii Adormirea Maicii Domnului din Constanța

← eu cred că nimic de dl. Bănescu nu a fost publicat. O astfel de părere de rău este cu atât mai mare cu cât asemenea stări etnografice se schimbă repede în vremea noastră, în atingere cu deprinderile occidentale, care pătrund din ce în ce mai mult și se ajunge prea repede la o nivelare lipsită de orice farmec. Domnului Bănescu – care avea o cultură literară – nu-i scăpa chestiunile științifice, privind țara sa.²

CASA "BĂNESCU"

La 14 ianuarie 1910, doar la o lună de la moartea edilului, Primăria donează soției primarului Ion Bănescu loturile A1 și 2 din careul B.a. pentru a construi o casă, autorizația fiind cerută de un anume Tudor Anton. Arhitectul comunei, Nicolae Loghiu, concepe un plan de locuință pe strada Carol.³

Elena Bănescu, născută Handoca, o distinsă institutoare la Școala primară de fete nr.2 din Constanța, a murit la puțin timp după soțul ei, în luna mai 1911, în vârstă de 38 de ani. A lăsat orfani patru minori, doi

băieți și două fete, pe care i-a crescut cu dragoste sora Elenei, Lucia Lăpușneanu. Bunurile lăsate de soții Bănescu, inclusiv casa, au fost trecute pe numele ei până la majoratul copiilor.

În timpul primului război mondial, fugind din calea inamicului care a ocupat patru ani Dobrogea, familia se refugiază în Moldova. La reîntoarcerea din pribegie găsesc locuința pustiită, iar miile de volume de cărți, manuscrise, numeroase documente de mare valoare istorică dispărute.

Casa este refăcută cu greu, este trecută pe numele Gheorghe Bănescu, unul din fiii primarului, dar vine un alt război distrugător și la sfârșitul lui sovietizarea forțată. Printre casele rechiziționate de sovietici se numără și aceasta. În 1947, cenaclul Filialei Dobrogea a Uniunii Scriitorilor își ținea ședințele aici, iar din 1949 este mutată Biblioteca centrală regională. În 1952 clădirea este renovată. Se sugerează ca imobilul să fie expropriat pentru utilitate publică. Se fac, probabil, presiuni asupra proprietarului încât acesta să renunțe de bună voie la proprietate.

În arhivele constănțene se află actul de donație din 1962 prin care „subsemnații: Bănescu Gheorghe, domiciliat în Brașov,

str. Horia nr. 14 și Bănescu Maria Elena, domiciliată în Comuna ss indescifrabil nr. 69, regiunea Crișana, declarăm că donăm Sfatului Popular al regiunii Dobrogea, cu sediul în orașul Constanța, reprezentat prin Popescu Tiberiu Virgil, domiciliat în Constanța, lucrând în baza deleg. Nr. 41.14/1962, emisă de Comitetul Executiv al aceleiași Sfat Popular Regional, imobilul – proprietatea noastră – situat în orașul Constanța, pe b-dul Tomis nr. 110, compus din teren în suprafață de 499 (patrusutenouăzecișinouă) mp formând lotul 4 din careul „Ba” și una casă cu parter și mansardă. Am dobândit acest imobil prin moștenire de la mătușa noastră Lăpușneanu Lucia, decedată în anul 1947, a cărei unici moștenitori suntem, după cum rezultă din certificatul de moștenitor nr. 16/1957 eliberat de Notariatul de Stat Constanța, iar autoarea noastră, la rândul ei a stăpânit imobilul în baza jurnalului nr. 14.401/1937 al fostului Tribunal Județean Constanța. Donatarul intră în proprietatea și posesiunea imobilului descris mai sus, din momentul autentificării prezentului act. Donația se face pe baza autorizației pentru înstrăinare nr. 45287/1962, eliberată de Comitetul Executiv al Sfatului

² Activitatea lui Ion Bănescu în contextul modernizării Constanței/ Nicolina Mihail-Ursu în: Comunicări de istorie a Dobrogei. - Constanța, 1980, p. 151-158)

³ Direcția județeană a Arhivelor naționale, fond Primărie, dosar 23/1910,p.47,48,

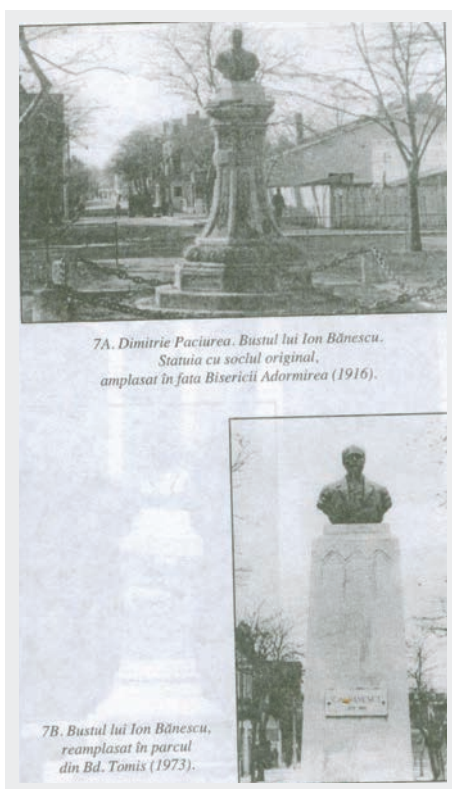


Popular oraș Constanța, care nu prevede nici o restricție. Evaluăm imobilul donat la suma de lei 100.000 (unasutamii). Noi, Sfatul Popular al regiunii Dobrogea, cu sediul în orașul Constanța, prin delegatul nostru Popescu Tiberiu Virgil, declarăm că acceptăm donația ce ne-a fost făcută.

Clădirea devine proprietatea ICRAL, care o folosește ca sedii pentru diverse organizații, instituții, întreprinderi: Casa pionierilor, UCEFS, centru de jocuri mecanice, cooperativa Victoria.

La 19 octombrie 1990, prefectul Adrian Rădulescu atribuie casa "Bănescu" Școlii populare de arte.

BUSTUL BĂNESCU



În 1910, sculptorul Dimitrie Paciurea(1873-1932) primește comanda să execute bustul lui Ion Bănescu. "Bustul păstrează calitățile unei sculpturi de interior, al cărei modelul îngrijit și clar trădează însușirile

și priceperea sculptorului", scrie criticul Florica Cruceru.⁴

Ideea fusese lansată la moartea primarului de însuși președintele partidului conservator, Take Ionescu, și un grup numeros de cetățeni contribuie prin subscripție bănească să ridice bust fostului cetățean și primar al acestui oraș.

Artistul execută în timp record lucrarea comandată și o expune la expoziția Tinerimii artistice în mai 1910, la București. Mai greu este cu locul de amplasare. Se fac două propuneri: în grădina publică "Mircea cel Mare" și în piața din strada Griviței, în fața bisericii Adormirea Maicii Domnului. Disputele continuă, nepăsarea lasă loc inițiativelor și abia în iunie 1916 bustul este pus pe cea de-a doua poziție propusă, fără un soclu corespunzător, dovadă că după mulți ani, în 1931, se înregistrează două oferte ale pietrarilor Antonio Rutta și Fabian Istvan cu ateliere de sculptură în Constanța „pentru executarea pedestalului bustului lui Ion Bănescu.”⁵

Astăzi bustul a fost mutat în fața sediului administrativ al orașului, ca într-o posibilă galerie a celor mai destoinici edili locali.

PROTEJAREA VALORII ARHITECTURALE ȘI MEMORIALE A CASEI "BĂNESCU"

În 2006, Direcția Județeană pentru Cultură, Culte

⁴ Cruceru, Florica, Artele în Dobrogea 1877-1940. Mărturii. documente. imagini. Constanța, Editura Muntenia-Leda, 2002, p. 67

⁵ Direcția județeană a Arhivelor statului, fond Primăria Constanța, dosar 54, 1931, filele 1, 4

și Patrimoniul Cultural Național Constanța comunică intenția de a clasa ca monument istoric Clădirea Școlii Populare de Artă – Constanța, Bd. Tomis nr. 110 în vederea protejării sale legale și conservării în timp a valorii arhitecturale și memoriale.

Clădirea era deja inclusă în situl urban clasat, cod CT-II-s-B-02842, conform Listei Monumentelor Istorice – LMI-2004.

Clădirea îndeplinea criteriile de clasare: vechime medie, între 1870-1920 (vechime mare pentru municipiul Constanța), fiind construită aproximativ în anul 1910; valoare arhitecturală mare, pentru concepția de ansamblu: volumetrie, tratarea plastică decorativă a fațadelor, elemente de detaliu; unicat.

Ca valoare memorial-simbolică, clădirea a fost construită ca locuință pentru familia primarului Constanței Ion Bănescu, fiind astfel monument istoric reprezentativ pentru patrimoniul cultural local.⁶ Responsabilitatea acestei solicitări a revenit arhitectei Laura Smaranda TUDOSIE.

Iată că în baza Ordinului nr. 2572/2014, al Ministerului Culturii, publicat în Monitorul Oficial partea I, Casa "Ion Bănescu" din municipiul Constanța, bd. Tomis nr. 110, județul Constanța, a fost inclusă în Lista monumentelor istorice, și clasată la categoria monument, grupa valorică B, cu codul în Lista monumentelor Istorice CT-II-m-B-21100. În vigoare de la 09 octombrie 2014.

Aurelia LĂPUȘAN

⁶ Arhiva Școlii Populare de Arte și Meserii
Intrare nr. 799, 11 decembrie 2006

Satul dobrogean

Proverbele și zicătorile cărvănene (I)

Proverbele și zicătorile de “coloratură” locală sunt, în virtutea “structurii” lor “etnice”, un inepuizabil izvor de înțelepciune populară, ca urmare a unei îndelungate experiențe de viață, desfășurată pe întinderile stepei dobrogene, deci și în Carvăn.

Așadar, proverbele și zicătorile locale prezintă caracteristici pline de originalitate, apărută tocmai dintr-o eterogenitate structurală etnică și chiar interetnică. Avem în vedere, în acest sens, originea etnică a locuitorilor români: băștinașii, cei numiți local “coloniști” (“vechi” și “noi”), și “proveniții”. Acestora li se adaugă turcii (cei mai mulți din ei, țigani, turcii “adevărați” fiind mai puțini)...

Țăranul gândește mult, gândește profund și “diversificat”, dar vorbește mult prea puțin, căci limbajul său exterior (verbal) este “dependent”, încă, din păcate, de un anume nivel de cultură generală, vizibil mai scăzut și azi.

Seva stilistică, deosebit de cuprinzătoare, a limbajului țăranului nostru prezintă aspecte cu mult mai diversificate și, drept urmare, inedite, în raport cu formele și “conținuturile” limbajului cult, oral sau scris. Astfel spus, stilistica limbajului popular, oral, prezintă mult mai multe libertăți de exprimare.

Proverbele și zicătorile au, și ele, la bază, viața de toate zilele, cu multitudinea formelor ei de manifestare...rurală (cu un “specific” aparte, rural).

Ele, proverbele și zicătorile, au, cel mai adesea, un predominant caracter satiric, ceea ce, desigur că nouă ni se pare un lucru firesc, de bună seamă. Dar, în structura tematică, cuprinzătoare, a unor zicători, mai ales, dar și a unor proverbe locale, își fac prezența și nu puține note pozitive ale vieții cotidiene.

În ceea ce le privește, proverbele și zicătorile (nu doară cele locale) permit o interpretare filosofică a celor mai diferite aspecte de viață, trăită, se-nțelege, în cele mai variate ipostaze cotidiene ale vieții.

Așadar, o întreagă filosofie a vieții trăite profund apare fixată, pentru posteritate, cu mijloace artistice specifice genului, în proverbele și zicătorile locale cărvănene.



Casă din Dobrogea

În rândurile de mai jos, vom comenta, cu scop demonstrativ, un oarecare număr de proverbe, mai ales, dar și de zicători, culese cu prilejul cercetărilor noastre.

Zamfirica toate le avea, numa feregea-i lipsea! Proverbul este identic, din punct de vedere semantic, cu altul de mult mai largă circulație, cel cu “tichia de mărgăritar” pe capul...chelului! Ea, Zamfirica, este, local vorbind, simbolul femeii ușurate, pe de o parte, anacronice cu ea însăși, pe de altă parte. La acest “curat anacronism ... vestimentar”, adăugăm și faptul că feregeaua este un obiect vestimentar al turcilor, total necunoscut la cărvănence. De obicei, proverbul satirizează anacronismul ținutei vestimentare a unei femei în vârstă!... Acest “anacronism” discordant se poate extinde și la marea discordanță dintre ce ești în realitate și tot ceea ce “te chinui” să pari, deși “nu vă potrivește neam, bre!”



*** Până pucii-n coada cloștii.** Proverbul vizează izbitoarea diferență dintre aparență și realitate, fiind vorba de marea deosebire dintre ceea ce se “visează” în zadar o femeie în vârstă și ceea ce (mai) “este” ea..., doar în aparență! O femeie în vârstă încă se mai “visează” tânără în gesturi, în aspirații, dar și-n felul, mult prea tineresc, în care continuă să se-mbrace (o femeie care nu mai e de mulți ani tânără)!

“Puica”, adică femeia tânără, este doar “imitată” de cea în vârstă, care încă mai crede că o îmbrăcămintă tânără i-ar mai “înapoia” anii tinereții!... Simbolice sunt, în acest sens, aici, pana de puică (tânără) și ... cloșca (femeia în vârstă)!

*** Râde cioara de cioroi și sunt negri amândoi.** Proverbul este sinonim, semantic, desigur, cu altul: “Râde dracu’ dă porumbe negre și pă sine nu să vede!” Este (în acest “proverb” al ...“ciorilor”) vorba, în general, de două persoane, ambele cu vizibile, cu prea vizibile defecte morale, aproape aceleași. Dar, ca un făcut, aceste două persoane (“care să râde una dă alta”) își aduc acuze reciproce, de natură morală, fără să mai afle vreme că amândouă, aproape în aceeași măsură, au carențele lor morale!

Întru “reliefarea” reciprocă a defectelor, se pornește de la substantivul “cioară”, cu varianta... masculină “cioroi”, culoarea neagră constituind, în general, simbolul metaforic al unui defect moral mult prea evident. Învățătura proverbului? – Nu dojeni pe altul pentru defectele lui morale, fără ca pe ale tale să nu ți le “vezi” (obiectiv).

*** Cioara, cât e ea de neagră, se dă mare că e albă!** Proverbul, după cum se poate deduce de la început, se aseamănă, tematic vorbind, cu cel precedent. Numai că, dacă în proverbul principal este vorba de două persoane, cu vizibile defecte morale, care-și aduc acuze reciproce, în acest proverb este vorba tot de o persoană, imorală (mai mult ori mai puțin), care nu numai că nu-și recunoaște defectele morale prea vizibile, ci acuză pe alții ca având “bube-n cap” (defecte morale), în general prea “bătătoare la ochi!” Ba mai mult: “cioara” nu “înțelege” să recunoască, orice-ar fi, că defectele ei (morale) sunt mult mai vizibile decât ale persoanei...“criticate”!?

*** Decât o pâine albă mâncată-n genunchi, mai bine una neagră, dar mâncată în picioare!** Proverbul, metaforic vorbind, constituie un stăruitor îndemn la păstrarea, în ciuda oricăror

ademeniri (prea înșelătoare), a demnității personale, fără vreo pată! Orice ademeniri, fie ele cât de tentante, trebuie respinse de la început, cu atât mai mult cu cât “costul” umilințelor ar fi mult prea înrobitor!

Pâinea albă mâncată cu prețul unor umilințe de neconceput pentru omul demn, deci mâncată-n genunchi, înseamnă umilințe prea mari, în schimbul unui trai mai bun, dar cu înjosirea ireversibilă a oricărei urme de demnitate!

Dar pâinea neagră, că-i ieșită din sudoarea muncii tale, înseamnă păstrarea nepătată a demnității personale, fiind “înghițită fără noduri” și, mai ales, în libertate!

Socotim foarte oportun, aici, să amintim binecunoscutele versuri-simbol ale îndemnului la păstrarea demnității: “Capul ce se pleacă, sabia nu-l taie,/Dar cu umilință lanțu’ l-înconvoaie!” Sunt versurile unui mare poet clasic român, versuri ale demnității nepătate, oricât de amăgitor ar fi prețul acestei umilințe!

*** De pe-o măgură mai mare, / Vezi mai bine-n depărtare!** Este vorba, de această dată, de un proverb cu o arie de circulație relativ nu prea răspândită în Carvăn.

Proverbul vizează, întru dezlegarea misterului său, orizontul, tot mai larg al cunoașterii, prin practica vieții și prin învățătură (nivel de cultură generală și profesională). Proverbul are, la baza explicării lui, și aspecte de ordin istorico-social.

Măgurile, mai mari sau mai mici, se întâlnesc, din loc în loc, și pe cele două dealuri care flanchează lunga vale (stăruitoare). În Dobrogea, aceste măguri prezintă, indiscutabil, valențe istorice (“ecouri”) mai ales din perioada romană (vezi “Adamclisi”).

La propriu vorbind, cu cât “măgura” este mai mare, mai înaltă, cu atât vezi mai bine-n depărtare (ți se lărgeste mult orizontul cunoașterii, al “vederii” din jur, până departe).

Metaforic vorbind, cu cât ai să te înalți tot mai sus, pe scara cunoașterii, cu atât poți considera că ești cu un orizont al cunoașterii mai mare, mai înalt!

Iată, așadar, cum, în acest proverb local istoria, în general, se alătură experienței de viață și prin carte înălțându-te pe “scara” cunoașterii!

*** Ai noștri dă la gura ... ploștii!** Zicătoarea prezintă o pronunțată “tentă” de “șarjă amicală între “troscănari” (bețivani mult prea “convinși”). Forma “ploștii” de genitiv-dativ, vine de la ...”ploscă” (cu băutură), care este “obiectul



← muncii bețivanului”!

Zicătoarea se vrea a fi un perseverent (?!) îndemn, o ... “mobilizare generală între “troscănari” (bețivani), care...”uită să dea jos dă la gură plosca, până n-o goleşte!”

Așadar, zicătoarea face referiri speciale la adresa celor care, ca de obicei, întârzie prea mult la băutură. (la gura...ploștii). Deci, proverbul are “destinația, sigură”, de a-i “mobiliza” pe bețivani... “să nu se lase neam dă “meserie”, orice-ar fi!

*** Prostu’, câ’n’ îi caț în coarne, nu mai știe cum îl cheamă!** Întru înțelegerea tâcului proverbului, este necesar a explica expresia “a căta-n coarne” cuiva (unei persoane); de obicei, este vorba de un copil neastâmpărat, care, altfel, face și mai multe nebunii! Tâcul proverbului este perfect valabil și pentru omul mare! Cu atât mai mult atunci când cel “vizat” de ironia prea vizibilă o ia în serios, drept laudă, procedând ca atare! Când pe un “prostovan”, pe un prea credul (naiv) ai să-l “elogiezi” pe nedrept, acest om, vizibil naiv, crede că, chiar ar avea unele...”merite” și devine înfumurat! Iară ție îți pare rău că l-ai lăudat pe nedrept pe credul (pe naiv)!

*** La rai, cu pătura-n cap!** Proverbul (zicătoarea) vizează fariseismul și se vrea a fi un îndemn la adresa fariseismului notoriu. Li se “recomandă” tuturor fariseilor să nu-și mai aroge, total pe nedrept, calități morale pe care nu sunt în stare să le dovedească, în virtutea perversității, a falsității lor morale (“minciuna” îi va da de gol).

Deci, fariseilor doritori foarte a merge-n rai li se “recomandă” a-și pune o “pătură”-n cap, spre a nu fi, astfel, recunoscuți de “paznicul” de la poarta Raiului!

*** Prostu’ se laudă că știe prea multe, iar deșteptul recunoaște (sincer) că nu știe mai nimic!** Proverbul are, cu siguranță, mai multe “variante”...semantice! Toate-s “variațiuni pe aceeași temă”...cum s-ar putea spune! Acesta are, însă, frecvență destul de mare, după cum am constatat. Este, după cum destul de bine se observă (de la început), proverbul convingător al modestiei, sincere, comparată cu lipsa totală de modestie. Prostul, simbolul ignoranței și neștiinței, este prea convins că el știe...prea multe?! Însă unii, cu adevărat inteligenți, declară, cu sinceră modestie, că încă știu prea puține, din câte ar putea să știe la un moment dat. Vorba unui binecunoscut epigramist: “Prostia e molipsitoare, / Pe când inteligența ba!”



Casă țărănească din Beilic

Convingătoare pentru aceste două atitudini este, în opinia noastră, binecunoscuta “legendă” biblică a vameșului și fariseului!

*** Lasă, lasă, coană preoteasă, lasă!** Proverbul – de circulație nu prea răspândită în localitate, își are “obârșia” într-un adevăr de viață cotidiană și se “axează”, după cum am constatat cu prilejul cercetărilor noastre, tot pe “clasica” temă a lipsei totale de modestie. Este vorba, altfel spus, de atitudinea, prost “mascată”, a lăcomiei proverbiale, a “calicieii” (local), a omului “care numa’ să prefacă că nu vrea cinste pentru ce-a făcu’ el, da’-n gându’ lui ar vrea să apuce cât mai mult” (dacă s-ar putea). Zicala (proverbul) a “poposit”, cu mulți zeci de ani în urmă, de pe “tărâmurii” muntene (arșene).

*** Cinci câștigă, șapte mănă, / Ce rămâne, bagă-n pungă?!** Este vorba, în opinia noastră, mai degrabă de o zicătoare și mai puțin de un proverb. Se fac referiri la omul care nu știe a-și orându-i bine traiul și, drept urmare, iese mai totdeauna (dacă nu chiar mereu) în pierdere, în lupta lui cu viața...cotidiană! Zicătoarea are, prea vizibil, și un sens ironic (aparența...”paradoxului”). Că n-ai cum să cheltui șapte lei din cinci (lei) câștigați și

să-ți mai rămână alți lei “dă pungă”?!

Pentru “întâiași dată”, am auzit zicătoarea (proverbul) de la mama mea, din Săpunarii Argeșului, Tomina Zamfirescu (zicătoare auzită, de bună seamă, de la ... predecesori).

*** Tântălici și Tântălău, / Vor să treacă un pârau!** Tântălici și Tântălău sunt, și în structura etnofolclorului, două nume proprii - simbol ale celui simplu, prea simplu la minte (la rațiune), care încearcă, zadarnic, să se dea drept ... “rațional”! Adică “om cu cap” (ce mai), când el, Tântălău, face totul numai “pă dandoselea”! La fel și “colegul”... Tântălici! Efectul deosebit, de ironie (aici) al proverbului, iese clar atunci când cei doi, împreună, sunt nevoiți a trece prin greutățile vieții, simbolizate, în text, printr-un pârau, pe care cei doi “amici” încearcă, zadarnic, să-l treacă împreună (“pârăul”... vieții)!

*** Hodoronc pă drum cân’ este, / Hârța-pârța cân’ vorbește!** Proverbul face referiri la acele persoane care, în vorbe și-n fapte, se dovedesc a fi cu totul altfel față de mersul normal al vremurilor! “Specia” aceasta, rară și nu prea, de oameni se află, prin tot ceea ce ei gândesc, vorbesc și (drept urmare) fac, în afara timpului lor! Sunt, cum ar spune bădia Creangă, niște oameni “anapăda”, pe care nu poți pune nici o bază! Pe ale lor vorbe, pe ale lor fapte, nu poți “pune” nici un fel de credibilitate. Însăși prezența lor fizică “atestă”, vizibil, acest “fel” de oameni cu totul în afara normalului...cotidian!

*** Gluma, de-i “nefiartă”, ea se schimbă-n ceartă!** Proverbul este, mai întâi de toate, un stăruitor îndemn la prudență, la cât mai multă prudență în gânduri, dar mai multă și mai multă atenție în tot ceea ce vorbești, în relațiile cotidiene cu semenii!

Este bine ca totdeauna o “glumă” (o atitudine tratată ironic, superficial) să fie, mai întâi, precaut gândită (înainte “dă a slobozi vorba dăn gură”), întru binele relațiilor dintre tine și toți cei din jurul tău (familie, dar și societate).

Cuvântul-“cheie” al proverbului este, desigur, termenul “nefiartă”, cu o prea vizibilă “încărcătură”... metaforică, specifică îndeosebi creației folclorice. O greșală necontrolată, într-o atitudine cu intenții de ironie ... “amicală”, poate avea, ca atare, urmări, nedorite (desigur) și pentru “unii” și pentru “alții”, dar mai ales

pentru “emițătorul” imprudent, adică pentru cel care face gluma “nefiartă” (negândită bine înainte, “gestul” nepriticat ca lumea, mai înainte de a trece la făptuirea lui).

*** A nu fi toți “într-o joi”** (folcloric, neliterar: “nu e toț’ într-o joi”). Proverbul (zicătoarea mai degrabă) nu are o arie de răspândire prea mare în “zicerile” ... locului). Zicerea face referire la nepotrivirea, la neconcordanța de idei, de atitudini, de opinii (cel puțin la un moment dat) dintre două sau mai multe persoane, mai ales atunci când fiecare dintre opinenți (preopinenți) are convingerea că opinia (ideea) lui ar fi cea mai bună!

Și, drept urmare, ideile, opiniile “partenerilor” se ciocnesc între ele (până să se potrivească), până să se ajungă la “consonanța” finală, comună de opinii, adică, altfel spus, până să se pună toată lumea de acord, formându-se, deci concluzia unică, definitivă.

În “dezbaterile” ... comune, până la “fixarea” unei note (idei) comune, se pornește de la credința că ziua de joi ar fi o zi a nenorocului, dacă fiecare “o țâne p-a lui!”

În cele de mai sus, ne-am orientat asupra acelor proverbe (zicători) care prezintă, în opinia noastră, o notă mai accentuată de ... originalitate locală. În realizarea acestui obiectiv, al redării autenticității, am apelat, firesc, la subiecți aparținând, mai întâi, categoriei sociale a “omului de rând”, însă cu o îndelungată experiență de viață, avându-se în vedere, în primul rând, multiplele valențe stilistice ale folclorului.

Prof. gr. I Ion I. ZAMFIRESCU
Carvăn



Monografia satului

Obiceiuri de naștere în comuna Țepeș Vodă din județul Constanța, la mijloc de secol XX

Fragmentul pe care îl prezentăm face parte din monografia comunei, realizată de învățătorul Ștefan CIOCAN, care, pentru o perioadă – după ce a fost învățător și director la Școala primară mixtă din satul Poenița, la școala din comuna Vulturul, jud. Constanța -, din 1 septembrie 1931, a activat, în aceleași funcții, la Școala primară din comuna Țepeș Vodă, unde, ca peste tot, de altfel, s-a dovedit nu doar un bun dascăl, ci și un bun administrator și gospodar.

Monografia, scrisă în 1942, se constituie în lucrarea de grad I a învățătorului. Lucrarea propriu-zisă este scrisă la mașină, pe caiet studentesc neliniat și are 81 de pagini.

În acest context, ne oprim la fragmentul care descrie obiceiurile legate de femeia însărcinată, de naștere, de botez și de luarea moțului copilului.

„Copiii din flori, se credea că sunt frumoși, iar cei dintâiu născuți, sănătoși și norocoși. Femeia însărcinată, trebuie să se ferească de ființe hidoase, dacă vrea să nu nască și ea la fel. Când întâlnește un om, sau o femeie urâtă, trebuie să spună următoarele cuvinte: Ptiu, ptiu, ptiu, să nu fie și copilul meu așa. Poftind unele bunătăți, e bine să i se dea, dacă vrea să nu-l lepede. Spaima mare are și ea urmări dezastroase pentru femeile slabe și însărcinate. În legătură cu determinarea sexului, se crede că numai



Secvență de la botezul unui copil

energia bărbatului sau a femeii îl hotărăște. Anul în care se nasc mai multe fete este sărac și din contră bogat, dacă se nasc mai mulți băieți.

Pentru ca femeia să nască ușor, trebuie să muncească, să facă plimbări cu piciorul în timpul sarcinei. În săptămâna nașterii trebuie să facă cât mai multe băi calde. În satul Țepeș Vodă, până acum vre-o 10 ani, moșea mai mult moașele empirice. Astăzi însă, absolut toate nașterile, sunt asistate de moașa oficială ajutată de cea empirică. Când lipsește ea, nașterea este asistată de mama-soacră sau oricine mai priceput din rude, care au mai întâiu consimțământul moașei oficiale. Toți copiii asistați de moașă, la naștere, erau considerați de cele empirice mai ales, ca nepoți.

Copilului nou născut i se stoarce imediat în ochi zeamă de lămâie, apoi îl spală în apă caldă și-l înfășoară în cârpe curate și moi, căutând a face să simtă căldura cât mai repede.

După aceasta, cineva se duce la preot, ca să-i facă lăuzei aghiazma, din care bea, se spală moașa și pune și în baia copilului. Ca să aibă copilul noroc la trei zile de la naștere, se poftesc ursitoarele. Copilul spălat și îmbrăcat frumos, ca și mama lui, așteaptă venirea ursitoarelor. Pentru aceasta, pe masa din casă, se pun următoarele lucruri: un obiect de aur, unul de argint, bani, pâine, sare și trei cepe, precum și o sticlă de rachiu.

Fetele și flăcăii vecini, sau rude, care sunt necăsătoriți, aduc câte un lucru al lor: batistă, cămașă, pieptene etc., și le așează pe aceeași masă, pentru ca să viseze ursita sau ursitul cu care se va căsători. În noaptea aceea, când sunt așteptate ursitoarele, împreună cu mama și copilul, mai dorm încă două-trei femei, ca lăuza să nu se sperie. Dimineață când se scoală, banii după masă îi dăruiește copilului, din cele trei cepe, una o mănâncă ea cu pâine, să aibă lapte mult,



iar celelalte le dă de pomană la vecini împreună cu pâinea. Cu rachiul se cinstesc cei din casă și vecinii, pentru ca aceștia să ureze noului născut să trăiască și să aibă noroc și fericire în viață. Timp de opt zile, pe lăuză, o vizitează rudele și prietenii, aducându-i merinde, iar noului născut îi pun bani pe frunte și-i fac urări de bine pentru viitor. Înainte de a-l declara la Primărie, tatăl copilului se duce la nașul de cununie să-i spună numele, aducându-i totodată și plocon (rachi, pișcoturi etc.). De obicei, nașii de cununie sunt și nașii de botez. În caz de ceartă, de nenoroc, nașii pot fi schimbați. Când botează altcineva și nu-i certat cu nașul, finul îi cere mai întâi consimțământul. Rar se întâmplă să nu boteze nașul din cauza sărăciei. A boteza este o datorie de creștin și-ți faci rude. Primul nume ce-l dă nașa este al socrului ei. Așa era odată, astăzi, finul își alege după plac numele copilului lui. Cred că nu-i bine. Cel ce botează are datoria să-i ia ce-i trebuie, fiindcă știe: cum îl botezi așa-l găsești.

Dacă o familie a avut un copil botezat și i-a murit, nașa pune același nume și celui alt copil ce se naște după el, ca să înșele moartea. Numele ce i se dă noului născut se are în vedere să-l fi purtat tot oameni bine văzuți. Data botezului se hotărăște între nași și fini, după caz. Dacă născutul e bolnav, poate fi botezat mai repede, să nu se întâmple să moară necreștinat. La biserică și înapoi, copilul este dus de nașă. Fina nici nu ia parte. Îmbrăcat cu ce are mai frumos, nașa îl poartă în brațe, ținând totodată în mână și o lumânare mare, în jurul căreia este legată cu o panglică roșie, dacă este fată, și albastră, dacă este băiat, o

rochiță cumpărată sau dată de ea. Acolo, la biserică, botezul se desfășoară exact după carte. Odată botezat, copilul este închinat de către nașă la icoane. Dacă este băiat, este dus la altar, fiindcă bărbatul are crucea întreagă. În drumul de la biserică acasă, cei cu care se întâlnesc fac urări nașilor, spunându-le să le trăiască și să-l și cunune. Nașa le mulțumește tuturor și nașul îi cinstește.

Acasă când ajunge, nașa dă finei în brațe copilul, iar fina sărută mâna nașei. După aceasta, se așează masa pentru toți cei invitați la botez.

A doua zi, are loc scaldătoarea, când nașa invită pe cine vrea dintre femei să ia parte la scaldătoare. Acolo, în apa din albie, toate invitatele pun câte un ban, Tot în această apă se mai pun următoarele obiecte: foarfece, ca să fie îndemânatic, creion, ca să fie un bun scriitor, fiu, să fie ușor, grâu și orez, ca să aibă noroc de făină, flori, să fie frumos ca florile etc. După aceea, nașa ia copilul din scutece, dacă e băiat, și înainte de a-l vârî în baie, îi dă cu apă pe spate să fie voinic; iar dacă e fată, o spală întâiu pe față să fie frumoasă. Apoi i se face baia obișnuită, cu săpun neînceput. Când totul e gata, înainte de a-l înfășa, nașa îl unge cu grăsime la călcâie și încheieturi ca să fie ușor la fugă și cu zahăr pe buze să fie dulce la sărutat. Din baie, nașa îl scoate ținându-l de cap, ca să nu fie cocoșat, înfășurându-l în scutecele pe care i le-a adus. Îl ia apoi în brațe și cu lumânarea aprinsă cu care l-a botezat, îl închină de trei ori, amăgind în cele patru colțuri ale camerei. Se duce după aceasta pe pragul ușii și face cu lumânarea cruce în partea de sus a pragului, rostind în timp ce stinge lumânarea, următoarele cuvinte: cutare cu

nume frumos, să le fie părinților de folos. Așezându-l pe pat, pe perne, femeile îi pun bani după plăcere și îi urează după cum crede fiecare. Banii din apa în care a fost scaldat copilul, îi ia moașa.

Tot în apa aceasta, se spală crijma de mir, punând-o apoi să se usuce pe o carte și o oglindă, pentru ca noul născut să devină cărturar, clar ca oglinda. Apa în care s-a scaldat copilul este aruncată într-un loc curat, de preferință grădina de flori, unde nu calcă nimeni, fiindcă e sfințită. După toate acestea, mama copilului toarnă nașei și moașei o cană cu apă, ca să se spele, dându-le la amândouă câte un cadou, colac și șervet. Urmează apoi masa, sau o mică gustare pentru toate invitatele. Înainte se obișnuia să se cinstească și la cârciumă.

Finii, toată viața lor trebuie să poarte respect nașilor, dar chiar se și roagă pentru sănătatea lor. Când cine știe de ce, se ceartă finul cu nașul, și nașul blestemă pe fin, e rău, că blestemul nașului te ajunge.

La un an după botez, nașul ia finului din moț și-i rupe turta din cap. Îl dă și în grindă, să se facă mare. Tot acum fina îi acordă un cadou nașei, iar aceasta, îl dăruiește pe fin cu un miel, oaie, sau altceva, Nașul după ce a botezat devine al doilea părinte. Totdeauna, îl sfătuiește de bine și-l ajută pe fin. Tot nașii sunt obligați să-l și cunune dacă e băiat. Dacă se întâmplă să moară de mic, nașul îl duce la biserică și cimitir. Legătura dintre nași și fini cuprinde și neamurile. El este finul fraților și surorile nașului, precum și copiii lui. Ginerile sau nora, tot nași sunt considerați. Dacă nașul moare, feciorul cel mare îi ia locul."

Dr. Lavinia GHEORGHE

Adevăr și legendă

Apele subterane ale Dobrogei

Cu 80 de ani în urmă, marele geograf și istoric al Dobrogei, Ionescu-Dobrogianu, găsea că la nord-vest de valea Carasu râurile sunt abundente în ape scurte și repezi. «Păi, nu-i așa – ar spune țăranul din județul Tulcea – numărând pe degete. În Dunăre se varsă Topologu, Peceneaga, Cerna, Luncavița, Isaccea, în lacurile dinspre mare, ape mai mari, Taița, Telița, Casimcea, Slava, Ceamurlia, Agighiol. Și să le vezi cum arată primăvara după topirea zăpezilor, zici că Dunărea și-a mutat cursul.»

Bătrânii de la sud de Carasu ar putea să-ți vorbească de apele ce nu se văd, dar le văd «nuielușele» căutătorii de ape. Pe sub pământ, prin calcarele jurasice din jurul Hârșovei, curg, până la mare, adevărate râuri. Lacul Mamaia, de lângă Constanța, trăiește grație a două râuri ce-l susțin din adâncuri. Un al treilea a fost descoperit de curând, la sud de Ovidiu, și are 2.000 de litri pe secundă. Alte izvoare au fost descoperite la Basarabi, Biruința, Costinești. Fără a lua în considerație izvoarele de apă minerală mai vechi sau mai noi...

Mai interesante decât datele păstrate în cărți și pe hărți sunt cele păstrate în amintirea oamenilor. Atâtea sate ale Dobrogei se cheamă Izvoarele, altele cuprindeau, cândva, în numele lor cuvântul «derea». Ploua, uneori, vara, puternic, și porneau puhoaiile și ieșeau din mătciile vechi. Urlau apele, temătoare ele însele de albiile pline de pietre și legende. Rupeau pământuri cu bostani cu tot, pluteau porți și garduri, și pepeni și vite moarte, apucate de nebunia ploilor de o oră. Umpleau văile și se întindeau, când acestea treceau prin

sat, până în casele de pe vale, amenințându-le cu dărâmarea. Așa era și marea vale de zeci de metri adâncime, un adevărat canion, de lângă antica așezare de la Albești, despre care un om de meserie, Constantin Scarlat, spunea că pe acolo vor fi navigat cândva flote. Și valea configura un canal despre care se crede a se fi numit Laman, făcând legătura Dunăre – Marea Neagră. Văi și derele aproape uscate se găsesc în Tichilești și în Topolog, și deasupra gării Dorobanțu.

Dobrogea e plină de legende prin care se explică – se explică? – retragerea în adâncuri a izvoarelor râurilor și poate chiar a fluviilor ei. O învățătoare din Eforie, Paraschiva Broască, îmi spunea că în timp ce se săpa la un canal de irigații, între Straja și Potârnichea, s-au găsit apeducte, prin care, negreșit, va fi curs apa atât de necesară.

Pe dereaua satului Nisipari, îmi spunea Bătrânul meu, era, de asemenea, un izvor pe care, în timpul primului război mondial, locuitorii satului, din cine știe ce motive, l-au înfundat cu lână. Credibil, el ar fi curs pe vale, pe dereaua din mijlocul satului. Iar la izvorul izvorului erau târle, căci iarba era frumoasă și apa la câteva rânduri de cazma. Iată că, într-o zi, izvorul a reizvorât. Și a început să curgă prin chiar mijlocul satului.

Derelele și ceairurile Dobrogei au fost izvoare și lunci. A crede în acest trecut, posibil real, este a crede într-un viitor. Foarte real.¹

Gheorghe DUMITRAȘCU

¹ Text apărut în ziarul *Litoral*, an 15, nr. 1459, 16 iunie 1985, p.1,3



Povești cutremurătoare

După ce a oferit statului o avere impresionantă, dr.Vintilă își cerea dreptul la o cameră de locuit!

Astăzi, vorbim despre unicul muzeu sătesc de artă plastică din România. Omagiem fapta de mare generozitate a doctorului George Dinu Vintilă din Topalu care a făcut posibilă această instituție muzeală de copleșitoare valoare patrimonială. Cine a fost acest doctor colecționar? Ce l-a legat de Dobrogea? Aflăm din trei scrisori păstrate în colecțiile arhivistice ale Constanței și pe care le reproducem integral. Comentariile sunt de prisos.

Era anul 1967. Doctorul locuia într-o singură cameră, în București și cerea organelor abilitate dreptul de a mai avea o încăpere.

„Subsemnatul dr. George D. Vintilă, din București, str. Cosmonauților 7, raionul 30 Decembrie, am onoarea a vă aduce la cunoștință următoarele:

Sunt fiul foștilor învățători din com. Topalu din regiunea Dobrogea – Sevasta și Dinu Vintilă, care au desfășurat o activitate culturală deosebită în com. Topalu și în împrejurimi, pentru care motiv au fost mutați în orașul Constanța, unde au continuat aceeași activitate, fapte care le-au atras după războiul din 1916-1918 mutarea în București.

Aici, de asemenea, au continuat aceeași activitate atât culturală cât și obștească, înființând Școala „Alexandru Vlahuță” pe lângă care au făcut atelier pentru diferite meserii, precum și o baie populară pentru cetățenii cartierului.

Pentru aceste merite partidul și guvernul, pentru a le onora munca depusă, au hotărât ca fosta stradă Tonola să poarte numele tatălui meu, Dinu Vintilă.

Fratele meu, fostul maior Vintilă D. Constantin, a murit la Budapesta, luptând contra armatelor hitleriste.

Cumnatul meu, fostul colonel Nanu Aurelian, soțul surorii mele, a luptat pe frontul de Vest, pentru care fapte a fost decorat cu „Steaua Republicii” și în urma cărui război a rămas invalid.

Această activitate a familiei mele a fost completată și de mine, atât pe teren științific, profesional, cât și cultural.

În urma unor serioase cercetări am publicat o mulțime de lucrări cu caracter științific, dintre care: „Istoricul Obstetricei și Ginecologiei românești”, precum și „Conduita în bazinele distotice” și acestea au fost premiate de Academia Română.

TOVARASE

Subsemnatul dr. George D. Vintilă, din București, str. Cosmonauților 7, raionul 30 Decembrie, am onoarea a vă aduce la cunoștință următoarele:

Sunt fiul foștilor învățători din com. Topalu din regiunea Dobrogea – Sevasta și Dinu Vintilă, care au desfășurat o activitate culturală deosebită în com. Topalu și în împrejurimi, pentru care motiv au fost mutați în orașul Constanța, unde au continuat aceeași activitate, fapte care le-au atras după războiul din 1916-1918 mutarea în București.

Aici, de asemenea, au continuat aceeași activitate atât culturală cât și obștească, înființând școala „Alexandru Vlahuță” pe lângă care au făcut atelier pentru diferite meserii, precum și o baie populară pentru cetățenii cartierului.

Pentru aceste merite partidul și guvernul, pentru a le onora munca depusă au hotărât ca fosta stradă Tonola să poarte numele tatălui meu Dinu Vintilă.

Fratele meu fostul maior Vintilă D. Constantin a murit la Budapesta luptând contra armatelor hitleriste.

Cumnatul meu, fostul colonel Nanu Aurelian, soțul surorii mele a luptat pe frontul de Vest, pentru care fapte a fost decorat cu „Steaua Republicii” și în urma cărui război a rămas invalid.

Această activitate a familiei mele a fost completată și de mine, atât pe teren științific, profesional cât și cultural.

În urma unor serioase cercetări am publicat o mulțime de lucrări cu caracter științific dintre care: „Istoricul Obstetricei și Ginecologiei românești”, precum și „Conduita în bazinele distotice” și care au fost premiate de Academia Română.

În urma insistențelor desfășurate de mine, în anul 1942 am înființat Policlinica și Maternitatea Polizu.

Toată munca mea de medic timp de 34 ani am capitalizat-o în operă de artă, cu gândul de a completa opera părinților mei din com. Topalu și în anul 1960 în comuna Topalu în casele părintești am înființat Muzeul sătesc „Dinu-Sevasta Vintilă” și pe care l-am înzestrat cu 250 tablouri și 20 de bronzuri; de asemenea Muzeului din Constanța i-am donat 50 de tablouri, toate de pictori și sculptori reputați și de o foarte mare valoare artistică.

TOVARASII MEI

În urma insistențelor desfășurate de mine, în anul 1942, am înființat Policlinica și Maternitatea Polizu.

Toată munca mea de medic timp de 34 ani am capitalizat-o în operă de artă, cu gândul de a completa opera părinților mei din comuna Topalu și, în anul 1960, în comuna Topalu, în casele părintești, am înființat Muzeul sătesc „Dinu-Sevasta Vintilă” și pe care l-am înzestrat cu 250 tablouri și 20 de bronzuri; de asemenea Muzeului din Constanța i-am donat 50 de tablouri, toate de pictori și sculptori reputați și de o foarte mare valoare artistică.



Fac parte din Comitetul de Artă al regiunii Dobrogea.

Sunt în vârstă de 68 ani și chiar acum o lună am suferit o serioasă operație și pe lângă aceasta sunt pe punctul de a fi pensionat.

Atât eu cât și cumnatul meu, colonel Nanu A., și sora mea locuim câte o cameră în imobilul din str. Cosmonauților nr. 7, apart. 14, ceea ce este extrem de insuficient pentru niște oameni vârstnici și bolnavi și cum este cazul meu mai sunt obligat să fac și cercetări în domeniul Artei Plastice, ca unul care fac parte din Comitetul de Conducere al Artei Plastice al regiunii Dobrogea.

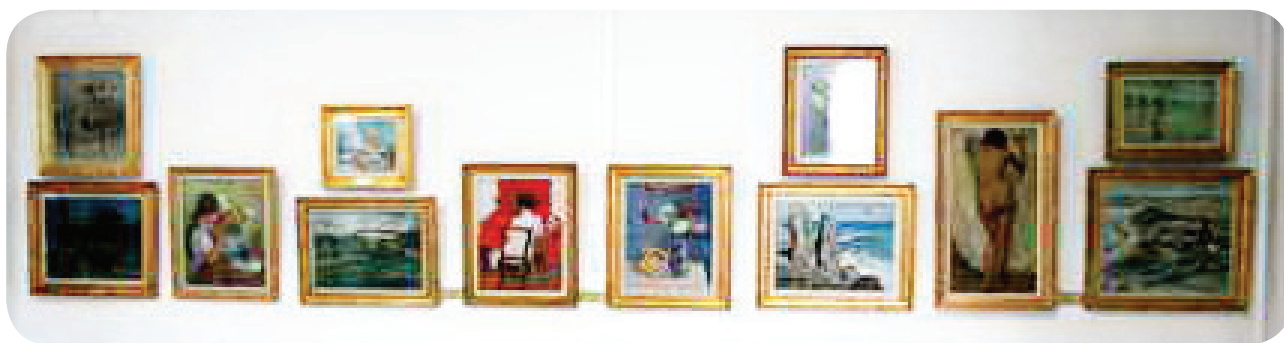
Pentru aceasta, spre a putea îngriji sănătatea și a desăvârși cercetările pe care le fac, atât în

domeniul medicinei cât și al Artei Plastice, am nevoie de un climat de liniște și odihnă pe care actuala noastră locuință nu ni-l acordă.

Față de cele mai sus expuse, vă rog să binevoiți a dispune să ni se extindă spațiul, atât mie cât și cumnatului meu asupra celor două camere, din același apartament, pe care le locuim cu familia Ștefănescu și Lucia Burbea (fără copii) punându-li-se la dispoziție altă locuință.

**Onoare muncii.
Dr. Gheorghe D. Vintilă¹**

¹ DJCAN, fond Comitetul de cultură și educație socialistă, dosar 55/1966, p. 31



Subsemnatul Dr. Vintilă D. Gheorghe, domiciliat în str. Cosmonauților nr. 7, etajul II, ap. 14, revin asupra memoriului înaintat Dv., cu nr. 116.438/15.10.1966, declarând că nu sunt mulțumit de felul cum a fost rezolvat, din următoarele considerente:

Comitetul executiv al raionului 30 Decembrie, prin delegatul său tov. Popescu, nu a făcut o anchetă obiectivă.

Ancheta a fost făcută fără a fi prezent subsemnatul, ca autor al memoriului, nu a vizitat apartamentul pentru a constata că locuim 5 familii cu acces la o singură bucatărie, o baie și o cămară într-o stare de dezordine și murdărie crasă, că locuim în promiscuitate, unii colocatari umblând sumar îmbrăcați pe culoar.

Că în camera tov. Burbea Lucia, felceriță, se joacă poker cu caniotă, cu diferențe de mii de lei, că trăiește în concubinaj cu P. Munteanu, care locuiește în aceeași cameră în mod ilegal și abuziv, tovarăș căruia făcându-i observație că umblă în chiloți pe culoare, la invitația sus numitei Burbea, în seara de 18.10.1965, am fost bătut și trântit pe jos.

În această atmosferă, subsemnatul medic, servind țara de 34 de ani, cu servicii însemnate aduse Republicii Socialiste România, după cum se vede în memoriu, cred că merităm un spațiu lărgit (două camere) atât eu cât și cumnatul meu col. Nanu A., invalid de război, față de donația de 3.000.000 (trei milioane) lei reprezentată prin Muzeul din Topalu cu 250 tablouri și Muzeul din Constanța cu 50 tablouri, donație cu care R.S.R. se mândrește în diverse ocazii de manifestare pe tărâmul artei.

Onoare muncii, Dr. Vintilă D. Gheorghe¹

¹ DJCAN, fond Comitetul de cultură și educație socialistă, dosar 55/1966, p. 33



POPULAR AL REGIUNII DOBROGEA
COMITETUL EXECUTIV

Nr.

Către,

COMITETUL EXECUTIV AL SFATULUI POPULAR
AL ORASULUI BUCURESTI

Vintilă D. Gheorghe domiciliat în București str. Cosmonauților nr. 7, raionul 30 decembrie este donatorul unei foarte valoroase colecții de artă plastică cuprinzând 220 lucrări de pictură, sculptură și grafică românească clasică și contemporană. Cu aceste lucrări s-a organizat Muzeul de artă din Topalu, regiunea Dobrogea, care se bucură de o bună apreciere.

Având în vedere faptul că a donat statului această valoroasă colecție cu lucrări de artă, că face parte din Consiliul științific al Muzeului de artă din Constanța, că lucrează la monografia colecției și la elaborarea unor cercetări în legătură cu activitatea artiștilor plastici, care sînt reprezentați în muzeu, vă rugăm să rezolvați favorabil cererea sa privitoare la acordarea spațiului de locuit.

VICEPRESEDINTE,
Nicolăescu Ion

Sfatul Popular al Regiunii Dobrogea, Comitetul Executiv
Către Comitetul Executiv al Sfatului Popular al orașului București

"Vintilă D. Gheorghe, domiciliat în București, str. Cosmonauților nr. 7, raionul 30 Decembrie, este donatorul unei foarte valoroase colecții de artă plastică cuprinzând 220 lucrări de pictură, sculptură și grafică românească clasică și contemporană. Cu aceste lucrări s-a organizat Muzeul de artă din Topalu, regiunea Dobrogea, care se bucură de o bună apreciere.

Având în vedere faptul că a donat statului această valoroasă colecție cu lucrări de artă, că face parte din Consiliul științific al Muzeului de artă din Constanța, că lucrează la monografia colecției și la elaborarea unor cercetări în legătură cu activitatea artiștilor plastici, care sunt reprezentați în muzeu, vă rugăm să rezolvați favorabil cererea sa privitoare la acordarea spațiului de locuit.

Vicepreședinte, Nicolăescu Ion¹

¹ DJCAN, fond Comitetul de cultură și educație socialistă, dosar 55/1966, p. 29

Dovadă

Doctorul Vintilă D. Gheorghe, donator al Colecției de artă a Muzeului Dinu și Sevasta Vintilă din comuna Topalu ce însumează peste 220 de lucrări de pictură, sculptură și grafică clasică și contemporană face parte din Consiliul științific al Muzeului Regional de Artă Dobrogea.

Pentru cercetarea și întocmirea datelor privind proveniența și circulația lucrărilor de artă din acest muzeu, pentru editarea unui istoric al colecției respective, tov. Dr. Vintilă D. Gheorghe trebuie să depună o muncă social culturală care reclamă legătura sa cu colecționari de artă și cu marile biblioteci din București.

Pentru acest studiu permanent și de mare folos pentru istoricul lucrărilor de la Topalu, Dr. Vintilă D. Gheorghe îi este necesară afectarea unui spațiu de o cameră pentru lucru, în plus de cel pe care îl locuiește în București, strada Cosmonauților nr. 7.¹

¹ DJCAN, fond Comitetul de cultură și educație socialistă, dosar 55/1966, p. p.34

Schițe biografice

Familia Cotovu în viața Hârșovei

Primul învățător al cetății de pe malul Dunării, Ioan Cotovu, s-a născut în 1835, în Basarabia, și a funcționat ca institutor de clasa a IV-a și director la Școala de băieți din Ismail. Prin Decretul nr. 12549 din 9 decembrie 1878, Ioan Cotovu este numit institutor pentru clasa I și director al Școlii din Hârșova, pe care o conduce până în 1892. Devine, astfel, primul director al școlii din localitate, după revenirea Dobrogei la România.

Din acel moment, în Hârșova, funcționau: Școala de băieți - formată dintr-o clasă în care învățau 50 de elevi; anul următor ajunge la 60 de elevi, distribuiți în 2 clase, la care predau doi institutori -, Școala de fete - întemeiată în martie 1879, având 38 de eleve într-o clasă, cu o institutoare; în 1880, cele 46 de eleve învățau în două clase cu două institutoare. Cu 106 elevi înmatriculați în anul 1879/1880, școala din Hârșova se plasa pe locul 3, după Ostrov și Tulcea, cu mult înaintea Constanței.

Prima promoție a școlii primare urbane de băieți absolvă în anul 1882.

Discursurile lui Ioan Cotovu prilejuite de decernarea premiilor la sfârșit de an școlar ne oferă importante informații despre



desfășurarea activității educative la Hârșova, greutățile întâmpinate și realizările deosebite pe care le-a avut școala, comparativ cu altele din Dobrogea. Acesta subliniază, în mod deosebit, rolul personalului didactic și al autorităților județene și locale în ridicarea școlii: „Chiar și în orașul nostru de reședință și în toată plasa, prin numirea la timp a personalului didactic necesar, prin ajutoarele pecuniare date pentru reparațiunea localului acestei școli, proprietate a statului, prin dispozițiunile luate pentru construirea locașului școlii de fete, proprietate a comunei și a celorlalte





școli primare din comunele rurale, prin impulsunea dată de Dl. Prefect și de dl. revizor școlar al districtului și de Domnia Voastră, D-le Administrator, prin zelul și activitatea D-lor primari ai comunelor rurale în genere și D-lui primar al comunei noastre în special, prin zelul și aptitudinea corpului învățătorilor...instrucțiunea publică a orașului și plasei s-a pus pe baze solide”.

Ioan Cotovu a înființat și o bibliotecă, înzestrată cu cărți aduse de el, din Ismail. În continuare, se preocupă de îmbogățirea fondului de carte și de materiale didactice, manuale cu care să doteze școala. Apelează la autoritățile locale, astfel, până în 1904, biblioteca din Hârșova ajunge la 5000 de volume.

În timpul activității sale la Hârșova, a convins multe familii de români și musulmani să își dea copiii la școală.

După un deceniu de activitate, cei 100 de elevi ai școlii de băieți din Hârșova beneficiau, în cele patru clase, de 2 institutori - Ioan și Vasile Cotovu.¹⁹ Primul dintre ei va începe să adune și să aducă la școală mărturii arheologice ale existenței românilor pe acest pământ.

Ioan Cotovu a fost și un desăvârșit orator și pedagog, un bun traducător din limba latină, în acest ultim sens, primind premiu la Montpellier - Franța

pentru traducerea *Ginții latine* a lui Vasile Alecsandri, un altul, al Societății Academice Române, din fondul Evangheliu Zappa, pentru traducerea cărților I și II din *Ad urbe condita* de Titus Livius.

Ioan Cotovu a murit în anul 1897, la 62 de ani, dar a rămas în memoria concetățenilor săi care l-au omagiat tot timpul Astfel, cu prilejul centenarului nașterii sale, aceștia i-au ridicat un bust în curtea liceului care-i poartă numele.

Ioan Cotovu a avut doi fii, ambii fiind aleși senatori: Brutus Cotovu, cu preocupări de etnograf, director al Școlii primare din Tulcea, membru al Partidului Național Liberal, și Vasile Cotovu, învățător, senator și întemeietor al Muzeului de antichități din Hârșova.

Brutus Cotovu a avut o activitate științifică bogată, aducând numeroase dovezi etnografice despre viața cerchezilor, a scris numeroase articole despre catedrala orașului Tulcea (în „Dobrogea Jună, ian.-iun. 1922), „Monografia orașului Tulcea, Trecutul, prezentul și viitorul său”, despre istoria evenimentelor din 14-18 noiembrie 1878 sau referiri asupra stilului arhitectonic, ctitorilor, primilor episcopi ai bisericii Sf. Nicolae.

Brutus Cotovu a fost căsătorit cu Ecaterina Rășcanu, născută în 1867 în Ismail-Basarabia, având împreună





două fiice și trei fii: Eugenia, Valeria, Vergiliu Cotovu – cel din urmă fiind câțiva ani director al portului maritim Constanța, căsătorit cu scriitoarea Sandra Cotovu (care trăiește și azi în București) - și Ovidiu Cotovu - inginer în București.

Acesta a fost coleg cu tatăl său, Ion Cotovu, la Școala de băieți din Hârșova, fiind numit institutor provizoriu pentru clasa I și pentru clasa a II-a. După plecarea lui Brutus Cotovu la Tulcea, la Școala primară de băieți nr. 2, Ioan Cotovu va fi ajutat de Vasile Popescu –1885- 1888, apoi, pentru un aproape an, de G. Georgescu și, din decembrie 1888, de celălalt fiu al său, Vasile.

Brutus Cotovu a murit în Constanța, la 8 ianuarie 1940. Meritele sale au fost recunoscute în articolul „Moartea lui Brutus I. Cotovu-unul din vechii luptători dobrogeni și dintre primii învățători din Dobrogea”²⁴, unde se prezenta în detaliu activitatea enciclopedică a unuia dintre cei mai importanți oameni din istoria și cultura Dobrogei. De asemenea, numele lui este menționat pe placa memorială a Monumentului Reanexării Dobrogei din Tulcea și pe placa de marmură a catedralei Sf. Nicolae, a cărei sfințire a avut loc la 29 mai 1900.

Vasile Cotovu, fratele mai mic al lui Brutus, a fost numit învățător la 15

septembrie 1895, la Școala de băieți din Hârșova, unde a desfășurat o activitate marcantă alături de tatăl său, Ioan Cotovu.

A întemeiat biblioteca și Muzeul de istorie, care a fost inaugurat la 1 mai 1909, în prezența regelui Carol I și a familiei regale, devenind din același an membru corespondent, pentru județul Constanța, al Comisiei Monumentelor Istorice.

Pe prima pagină a cărții de onoare a instituției se află semnăturile membrilor familiei regale: Carol I, Elisabeta, Ferdinand, Maria, Elisabeta a II-a, alături de cele ale lui Anghel Saligny și prim ministrului D. Sturdza, participanți la festivitate.

Muzeul era, după cum se afirmă într-un periodic al vremii, „*bogat și unic în felul său în Dobrogea*”.

Cuprindea obiecte antice, litografii, reproduceri, fosile și roci. Dintr-o scrisoare de mulțumire a lui Vasile Cotovu adresată doctorului Ibrahim Themo, din 1907, reiese că acesta din urmă donase Muzeului de la Hârșova „*Un pui de crocodil împăiat; Una copia miniatura de momia Egipt.; Una moneda antica*”.

Activitatea pe care familia Cotovu a desfășurat-o la Hârșova a fost decisivă pentru învățământul dobrogean și cultura românească.

Prof.Vasilica GROSU

Din presa vremii

PĂSTOR ȘI TURMĂ

„Foaia misionară populară pentru zidirea sufletească a familiilor creștine” **„PĂSTOR ȘI TURMĂ”** a fost redactată de preotul Theodor Lificiu, paroh al bisericii cu hramul „Sfântul Vasile cel Mare” din Căzâlgicli-Saugeac, protoieria județului Durostor. Au văzut lumina tiparului patru numere (unul în decembrie 1937, celelalte trei în perioada ianuarie – noiembrie 1938). În scurta sa existență, au intervenit o serie de schimbări: de la titlul care, începând cu numărul 3 (an II) devine: *„Organ misionar al Bisericii, Școalei și Familiei”*, până la alegerea tipografiei. Primele numere au fost imprimate la tipografia Comercială din Bazargic, ultimul la tipografia „Progresul” din Silistra. Buletinul era înregistrat la Tribunalul Durostor cu nr. 28134/1938. Abonamentul costa 70 de lei (exemplarul se vindea cu 5 lei) și era făcut nu anual, ci pentru 12 numere, indiferent de perioada apariției.

Redactorul periodicului căuta preoți care să se alăture demersului jurnalistic ca, împreună, să contribuie la mântuirea celor încredințați spre călăuzire spirituală. Dintre colaboratori îi amintim pe: pr. I.C. Beldie, pr. Nicolae Ciorbaru, pe când era student, R.P. Găvan, pr. econom stavrofor Petru Băgulescu, Th. Iordache, pr. Leonida Moiescu-Viilea, pr. Gh. Negură, I. Suci, Victor Al. Glinsky, Gh. Ionescu și T.A. Talașman.

Prin intermediul periodicului *„Păstor și turmă”* erau diseminate materiale cu fond religios și moralizator. Preotul

Lificiu era un apărător al „înfricoșatei descoperiri dumnezeiești de la Maglavit”, așa cum o numește într-un articol în care arată lupta purtată contra celor de alte credințe. De la întâmplarea petrecută pe *„Câmpul cu Buturugi”* trece la minunile de la Dervent, locul din Dobrogea în care se produc minuni mai mari decât cea a *„alesului lui Dumnezeu”*, Costache Lupu, publicând fotografia uneia dintre crucile de la Dervent, cu mențiunea: *„La această PEATRĂ, care crește din pământ, din mormântul Sf. Apostol Zoil, s’au tămăduit tot felul de bolnavi; orbi, șchiopi, care și-au lepădat cârjile la picioarele Sf. Cruci. Nebuni aduși în lanțuri, s’au întors acasă complet sănătoși. Două tinere Macedonence, aduse cu patul, s’au făcut sănătoase și nu s’au mai întors acasă, din acel moment de la Sf. Cruce, au primit haina Monahală.”* De altfel, apariția de la Maglavit este recurentă în presa vremii, ziarele dobrogene fiind un areopag al dezbatărilor pe această temă.

În afara poeziilor de inspirație religioasă sunt publicate articole cu subiect biblic (*Scurtă explicare a Sf. Evanghelii din Duminica a XXVII-a după Rusalii, Luca XIII, 10-17, De ce sânt atâtea căsătorii nenorocite?*), misionară (luptă fățiș împotriva comunismului, sectarismului și francmasoneriei, considerate cele mai de temut curente), portrete ale preoților. Politica revistei acorda un spațiu



amplu dialogului cu cititorii, în rubricile: *„Poșta redacției”, „Fapte și știri”, „Prea-iubiților frați întru Domnul”*.

Limbajul gazetei este unul accesibil publicului larg, preotul Lificiu recurge la repetiții, cu scopul de a sublinia o idee importantă sau pentru a da continuitate textului. Temele dezbătute au trimitere biblice și aplicabilitate în viața de zi cu zi, încercând să le explice oamenilor cauza fenomenelor petrecute în cotidian.

Pentru o revistă de parohie, numărul de 1277 „binevoitori care s’au abonat la revista noastră”, așa cum se precizează în nr. 1-2/1938, ar denota interesul credincioșilor, dar, dintre aceia, doar 20 își achitaseră abonamentul.

Dorința preotului Lificiu era ca revista să devină *„o ideală revistă misionară-populară”, săptămânală, care să apară „într’o ținută mai mare, mai bogată și mai frumoasă”*.

Laura CALOEAN

Sărbători religioase

8 NOIEMBRIE

SFINȚII ARHANGHELI MIHAIL ȘI GAVRIIL



În data de 8 noiembrie Biserica Ortodoxă prăznuiește Soborul Sfinților Mihail și Gavriil și a tuturor puterilor cerești celor fără de trupuri, adică a îngerilor. Aceștia au fost creați de Dumnezeu din nimic, înainte de facerea lumii văzute. Sfântul Dionisie Areopagitul împarte lumea îngerilor în nouă categorii, numite cete, așezate în trei grupuri suprapuse: Serafimi, Heruvimi, Scaune; Domnii, Puteri, Stăpânii; Începătorii, Arhangheli și Îngeri.

Arhanghelii fac parte din ceata îngerilor apropiați Sfintei Treimi. Mihail este cunoscut atât în Vechiul, cât și în Noul Testament, drept căpetenie a „oștirilor cerești”, fiind cel ce îl pedepsește direct pe Lucifer, izgonindu-l din cer atunci când s-a răzvrătit împotriva Ziditorului. În limba ebraică Mihail se traduce „Cine este ca Dumnezeu”. Arhanghelul Gavriil este „vestitor al tainelor divine”, înger al bunelor-vestiri, dintre care amintim: vestea adusă lui Ioachim și Anei că o vor naște pe Fecioara Maria, lui Zaharia că va avea un fiu, pe Ioan Botezătorul, iar Fecioarei Maria că îl va naște pe Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu. Numele său înseamnă „omul lui Dumnezeu” sau „Dumnezeu este tăria mea”.

Tradiții

În tradiția populară Mihail este mai cinstit decât Gavriil. Mihail și Gavriil sunt îngerii care îi păzesc pe oameni pe tot parcursul vieții, de aceea ei sunt și ocrotitorii tuturor vietăților. Mihail este alături de bolnavi, veghind la căpătâi, dacă persoana respectivă va muri (și îi ia sufletul) sau la picioare, dacă se însănătoșește. Mihail deține cheile raiului și luptă împotriva diavolului. Tot el a eliberat astrele cerești, furate de forțele răului. În timpul cel de pe urmă, arhanghelii vor suna din buciume pentru ca toți morții să se trezească și să se înfățișeze la Judecata de Apoi.

Mihail taie cu sabia pânza norilor de grindină, care bate peste câmpurile cu semănături. Se zice că Gavriil ar ține în frâu ciuma, asemenea Sf. Haralambie.



15 NOIEMBRIE POSTUL NAȘTERII DOMNULUI

Postul Crăciunului are 40 de zile, anul acesta începe în data de 14 noiembrie și se încheie pe 24 decembrie. A fost rânduit de Biserică pentru pregătirea credincioșilor în vederea întâmpinării praznicului nașterii Domnului. El ne amintește atât de patriarhii și dreptii Vechiului Testament, cât și de postul de 40 de zile al lui Moise, pe Muntele Sinai, înainte de a primi Cele 10 porunci, scrise de Dumnezeu pe table de piatră.

Ca vechime, primele mențiuni legate de practicarea Postului Crăciunului provin din secolele IV-V, de la Fericitul Augustin și episcopul Leon cel Mare al Romei. La început durata nu era aceeași în toate regiunile, uniformizarea făcându-se la Sinodul local din Constantinopol, din anul 1166, organizat în vremea patriarhului Luca Chrysoverghi.

Postul este, în primul rând, o abținere voluntară de la săvârșirea lucrurilor ce ne îndepărtează de Dumnezeu și de oameni. Acest post spiritual trebuie însoțit de postul alimentar. În Postul Crăciunului sunt multe dezlegări la pește, ulei și vin: în toate zilele de sâmbătă și duminică, cuprinse în perioada 21 noiembrie - 16 decembrie și în zilele de sărbătoare, începând cu Intrarea în Biserică a Maicii Domnului.

21 NOIEMBRIE INTRAREA ÎN BISERICĂ A MAICII DOMNULUI

Evenimentul amintește de momentul aducerii Fecioarei Maria la Templul din Ierusalim de către Dreptii Ioachim și Ana, părinții săi. Acum se împlinește promisiunea făcută lui Dumnezeu de către aceștia, aceea de a închina copilul Domnului. La vârsta de 3 ani Fecioara Maria a fost întâmpinată la Templu de către Arhiereul Zaharia, cel care a condus-o în cel mai sfânt loc, Sfânta Sfintelor. Fecioara Maria a rămas aici vreme de 12 ani, până la logodna cu Fericitul Iosif.

Sărbătoarea datează din secolul VI, fiind inițial hramul bisericii ridicate de împăratul Iustinian la Ierusalim, lângă ruinele Templului. S-a generalizat în Apus în secolul XIV, odată cu adoptarea ei de către papa Grigorie al XI-lea, care a cinstit-o, prima dată în anul 1374, la Avignon.

Obiceiuri de Ovidenie sau Vovidenie

Numele sărbătorii provine de la cuvântul slav „vovidenie”, care înseamnă „aducere”, „introducere” și are legătură cu verbul „a vedea”. În această zi se spunea că s-a arătat lumea pe care Dumnezeu a blagoslovit-o la Blagoveștenie. Local, în Bucovina, se crede că este data la care s-a născut Hristos. În popor

sărbătoarea se ținea pentru „ochii ce văd”, pentru „vederi”, potrivit lui Tudor Pamfile. Ochii bolnavi se tratau cu o bucată de fuior sfințit și udată, cu care persoana bolnavă se ștergea pe față.

În noaptea de Ovidenie se credea că se deschid cerurile și animalele prind glas, iar oamenii privegheau la lumina lumânării, așezată într-o farfurie cu apă de leac. Era un timp propice pentru fermece, pentru aflarea ursitei și previziuni meteorologice. Ninsoarea și moina prevesteau o iarnă grea, iar cerul senin anunța un an cu vară secetoasă.

Sărbătoarea de Ovidenie împreună cu Filipii de Toamnă (cu care coincide), Noaptea Strigoilor, Sântandrei și Sânnicoară (Moș Nicolae) formează, în perioada 13 noiembrie - 6 decembrie, un scenariu ritualic de înnoire a timpului.



30 NOIEMBRIE SFÂNTUL APOSTOL ANDREI

Sfântul Apostol Andrei s-a născut în Betsaida, localitate aflată pe malul lacului Ghenizaret, din Galileea, și este fratele Sfântului Apostol Petru. Se numără printre cei doisprezece apostoli, fiind primul care l-a urmat pe Hristos, după ce Sfântul Ioan Botezătorul a mărturisit dumnezeirea lui Iisus Hristos. Petru și Andrei au renunțat la îndeletnicirea de pescari, i-au urmat lui Hristos și, după Învierea Domnului, au devenit „pescari de oameni”.

Sfântul Apostol Andrei a propovăduit Evanghelia în ținuturile Bitiniei, Traciei, Macedoniei și Sciției Minor, adică Dobrogea de astăzi, în cetățile Tomis, Callatis și Histria. De aceea este cunoscut drept „apostolul românilor”.

La aproximativ 80 de kilometri de Constanța, în apropierea localității Ioan Corvin, se află peștera în care s-a adăpostit Sfântul Apostol Andrei. Aici, la Betleemul neamului românesc, vin în fiecare an mii de credincioși spre a-l cinsti.

Conform istoricilor bisericești, Sfântul Apostol Andrei a fost martirizat în cetatea Patras din Grecia de astăzi, prin răstignire cu capul în jos pe o cruce în formă de X, numită „crucea Sfântului Andrei”.

În anii 1930 cunoscutul teolog Ioan Dinu a amenajat peștera unde a trăit Sf. Andrei. Chesarie Păunescu, episcopul Constanței, a sfințit acest așezământ în data de 23 iulie 1944. În perioada comunistă, acesta a fost desființat, dar reactivat în anul 1990. Tot atunci a devenit schit, iar trei ani mai târziu mănăstire de călugări. În acest timp a fost construit al doilea corp de chilii pentru călugări și gospodării anexe. Pe 1 octombrie 1995 arhiepiscopul Lucian al Tomisului, a sfințit paraclisul cu hramul Acoperământul Maicii Domnului.

Construcția bisericii mari, începută în anul 1998, a fost terminată în 2002. La această mănăstire se află moaștele Sfântului Apostol Andrei, dăruite în anul 2003 de către Mitropolia Kefaloniei din Grecia.

Sântandrei

În tradiția populară este o divinitate precreștină peste care s-a suprapus sărbătoarea creștină a Sfântului Andrei. În vechime, sărbătoarea făcea parte dintr-un ciclu ritualic de înnoire, marcată prin moartea și renașterea divinității, substituită printr-un sacrificiu. Obiectul sacrificiului era fie un pom, fie un animal, pasăre sau om.

În seara de ajun, noaptea și ziua de Sântandrei erau momente favorabile practicilor păgâne de magie. Din seara ajunului nimeni nu dormea pentru că poposeau strigoii în vatra satului și poceau și sugeau sângele celor vii, răspândeau molime, furau mana holdelor și laptele vitelor, legau pușca vânătorilor. Contra lor, sătenii închideau toate intrările caselor (hornuri, uși, ferestre), întorceau vasele cu gura în jos, aprindeau focuri și produceau zgomote, ungeau cu usturoi ușile caselor, clanțele, tocul ferestrelor.

Noaptea Sfântului Andrei marca sfârșitul toamnei și începutul iernii, tocmai de aceea este numită și Andrei-cap-de-iarnă. Andrei era și ocrotitorul lupilor.

Tot în această zi se practicau și acte ritualice de aflare a ursitei. Fata făcea o turtă subțire din făină de grâu, apă și multă sare, pe care o cocea pe vatră. O mânca și aștepta să i se înfățișeze în vis ursitul, un flăcău care-i aduce apă. Sărbătoarea se ținea și pentru ca iarna să fie blândă și oamenii să fie feriți de boli și primejdii.



Laura CALOEAN

Festivalul-concurs național „Dan Moيسescu” a adunat la Topalu interpreți din toate colțurile țării

PREMIUL „DAN MOISESCU” A PLECAT LA BISTRIȚA NĂSĂUD

După un an de pauză, Festivalul – Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc „Dan Moيسescu” s-a reluat anul acesta, în luna octombrie, organizatorii invitându-i pe toți iubitorii de folclor, din nou, la Topalu, pentru trei zile de maraton al cântecului popular românesc.

Din cei 25 de concurenți înscriși inițial, au intrat în concurs, în urma preselecției, 21 de interpreți din diferite zone etnografice ale țării, care au participat la cea de-a XVIII-a ediție a Festivalului Concurs „Dan Moيسescu”. La finalul competiției, juriul, condus de Eugenia FLOREA, a hotărât acordarea a 11 premii speciale, alături de tradiționalele locuri I, II și III. Podiumul a fost ocupat de Ionela - Cristina BUGNAR din Bistrița Năsăud (Locul I), Ioana BOGDAN din Sibiu (Locul

II) și Cristian TOMONI din Lugoj (Locul III).

Prof. Doina VOIVOZEANU, directoarea Centrului cultural județean „Teodor Burada”, în calitate de organizator și membră a juriului: „Ediția din acest an a Festivalului-concurs „Dan Moيسescu” a avut o valoare deosebită. S-au prezentat concurenți tineri, cu certe calități artistic-interpretative, purtând costume populare autentice, reprezentative pentru zonele de proveniență. Juriul a fost pus în dificultate





în departajarea primelor trei locuri. Primăria și consiliul local Topalu au fost gazde minunate, iar publicul a răsplătit cu generozitate spectacolele de pe scena căminului cultural. Apreciez că a fost una dintre cele mai bune competiții artistice de până acum pentru tinerii interpreți de muzică populară.”

Președinta juriului, etnomuzicologul Eugenia FLOREA, a rămas surprinsă plăcut de prestația artistică a unor concurenți, care continuă cu succes tradițiile din zonele folclorice pe care le reprezintă.

În deschiderea festivalului a avut loc tradiționala paradă a costumelor populare, la care au participat ansambluri din Topalu, Cumpăna, Ghindărești, Negru-Vodă, dar și din localități din Bulgaria.

Organizatorii evenimentului, Consiliul Județean Constanța, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” și Consiliul Local și Primăria Topalu, au pregătit și o serie de surprize pentru spectatori, printre ele amintim recitalurile susținute de Valeria ARNĂUTU, Viorica MACOVEI, Cătălina ALEXA, Marius Ciprian POP, Marcel PÂRĂU, Florin GRIGORE și Ilie CARAȘ, cu participarea Orchestrei de Muzică Populară „Ovidius” București, dirijor Nicu SPĂTARU. Prezentatorii evenimentului au fost Gabriela BĂDILĂ și Dan VOICU.

În prezența numeroaselor oficialități, reprezentanți ai autorităților publice locale și centrale, dar și a unui public foarte numeros, toți participanții au fost răsplătiți cu diplome de participare.

Adina BOCAI



CRISTINA BUGNAR DIN BISTRIȚA
NĂSĂUD - LOCUL I



CRISTIAN TOMONI-
LUGOȘ-TIMIS LOCUL 3



IOANA BOGDAN - SIBIU
LOCUL 2



FLORIN MIHALACHE-
PREMIU SPECIAL



GEORGIANA MARIA
SUPURAN-SALAJ
-PREMIU SPECIAL

Revista *Datina* a ajuns la Chișinău

Revista *Datina* a ajuns și la Chișinău și a stârnit, firește, interesul și curiozitatea basarabenilor. Dovadă – Acordul-cadru de colaborare cu prestigioasa Societate de Etnologie a cărei președintă este Varvara BUZILĂ, reputat om de știință, apărătoare ferventă a tezaurului național. Legăturile spirituale, cultura populară și obiceiurile ne sunt apropiate. Și istoria, limba, tradițiile ne sunt comune. Etnologul contemporan nu mai este doar un martor al unei lumi vechi, care se mai păstrează pe alocuri, sumar, el își concentrează atenția și asupra antropologiei muncii, a hranei, a sportului, a divertismentului. Vă vom oferi pe parcurs informații despre activitățile comune prevăzute de Acord.

Rețete de la bunica din Basarabia

Silvia GROSSU, conferențiar doctor la Universitatea de Stat din Moldova, a acceptat propunerea de a scrie la revista noastră, tinând rubrica De la noi, din Basarabia, iar Nelea-Maria Macari (va semna cu numele Mărioara) ne oferă în noua rubrică Bucătăria bunicii o apetisantă rețetă din acest spațiu, potrivită pentru post. Astfel dăm startul unei colaborări frățești, pe care ne-o dorim de durată.

Sărmăluțe de post

1. Orez (bob rotund)
500 gr
2. Ceapă
250-300 gr
3. Morcovi
200-350 gr
4. Ulei de floarea soarelui
4-5 linguri
5. Pastă de roșii
1 lingură
6. Suc de roșii
500-600 gr
7. Sare, piper boabe
măcinat după gust
8. Foi de viță
100-120 bucăți
Sau foi de varză
80-100 bucăți

Proces tehnologic:

1. Înlăturăm impuritățile din orez, spălăm bine orezul;
2. Turnăm peste orez apa fierbinte (cam 100 ml) și lăsăm acoperit vreo 5-6 min.;
3. Curățim ceapa și morcovul;
4. Tăiem morcovul cubulețe și-l punem în tigaie, în ulei încins, la călit, timp de 4-5min, sărăm;
5. Tăiem și ceapa mărunț, adăugăm peste morcovul din tigaie, călim legumele timp de 7-8 min, adăugăm pasta de roșii, amestecăm minuțios, mai lăsăm la foc 2-3 min., sărăm încă un pic;
6. Răsturnăm legumele sotate peste orezul umflat, amestecăm;
7. Acoperim umplutura; dacă e necesar mai adăugăm sare sau piper negru proaspăt măcinat, amestecăm; Lăsăm umplutura pentru un sfert de ceas, ca să se răcească și să-și definitiveze gustul.

Pregătirea frunzelor

Foile de viță de vie (dacă le avem pregătite din vară, sărate sau păstrate în borș acru, e foarte bine, dacă nu - le procurăm de la piață), le spălăm cu apă caldă;
Frunzele de varză, cele mai subțiri, separate de căpățâna

de varză, le lăsăm în apa aproape clocotită pentru 4-5 min., ca să devină mai moi să putem modela/împleti mai ușor sărmăluțele;

Punem câte-o linguriță de umplutură în fiecare foiță, fie de viță sau de varză și modelăm cu grijă sărmăluțe după dorința proprie, rotunjite sau alungite;

Aranjăm sărmăluțele în oală, pregătită în prealabil, adică «așternută» cu foi de varză la baza ei, în care am aruncat câteva boabe de piper și 1-2 foi de dafin;

Umplem oala la trei sferturi;

Fierbem sucul de roșii cu un pic de sare, turnăm peste sarmale ca să le acopere. În caz de necesitate putem adăuga și puțină apă clocotită;
Punem oala la foc potrivit timp de 1,5-2 ore, ca apoi să dăm oala la cuptor pentru 20-30 min.

Nu-mi rămâne decât să vă doresc poftă mare și curiozitate pentru alte rețete gustoase din Basarabia.

Cu drag de voi,

Mărioara !

COLINDE DOBROGENE

CÂN' FU PĂ LA '77

Foaie verde trei grante,
Cân' fu pă la '77,
Noi cu turcii ne luptarăm,
Țara dă ei d-apărarăm.
Cân' trecurăm Dunărea,
Pârâiaș ea ne părea,
Că plecarăm să luptăm,
Pă dușmani să-i alungăm.
La redută d-ajungeam,
Dă luptă ne pregăteam.
Turcii dă să rezeza'
Românii nu să lăsa',
Pă dușmani îi atăca'
Și la pământ că-i culca'.
În redută cân' intram,
Pă turci că-i înconjuram,
Făr'dă milă-i nimiceam...
Cân' un tun a bubui',
P-unu' d-al nostru lovi,
La pământ că îl culcă
Și dă viu îl îngropă...
Dă cătat l-am tot căta'

Da' dă el că n-am mai da'...
Cân dă zî să lumina,
Lupta iar să întea,
Arapii să rezeza',
Da' românii îi oprea'...
Obuzili șuiera',
Dân pământ avan mușca'!
Iar un alt obuz dă tun
Îl dăzgropă pă român.
Noi, cân ne apropiarăm,
Pă el viu că îl aflarăm,
Da' la minte să smucise
Cât în pământ el stetese...
Omu' a fost decorat
Și la vatră l-a lăsa'.
Mulț' d-ai noștri a' lupta'
Cu păgănu' blestemat.
A' lupta' pân' a' perî,
Că ei țara și-a ndrăgi'.
A-ndrăgit-o ca p-o mamă,
D-a' lupta' fără dă teamă!...

Auzită de la Bărbieru Constantin.

Vârsta: 47 de ani.

Studii: șapte clase.

Ocupația: agricultor.

Locul culegerii: Carvănu Mare.

Data culegerii: 4.XII.1973.

Obârșii: neam (îndepărtat) de olteni, de prin părțile deluroase ale Gorjului.

Culegător: prof. Ion I. Zamfirescu

Notă explicativă. Poezia face referiri la un fapt real de viață, la un episod al Războiului de Independență, din 1877. Cel care ne-a comunicat poezia, nea Costică Bărbieru, este, după mărturisirile sale, un îndepărtat neam cu eroul creației (se pare, un strănepot al acestuia).

Poezia a circulat, zeci buni de ani, în folclorul cărvănean, cu o frecvență din ce în ce mai mică, încetinită (frecvența) de vreme și de uitare!...

De bună seamă că, o vreme, după Războiul Independenței, creația cu pricina avea și «variante» în proză, răspândite chiar de camarazi de "răzbel" ai eroului, participanți direcți la evenimentele amintite (chiar la... "dezgroparea" lui).

Decorația primită de erou, la «lăsarea la vatră» a acestuia, a fost multă vreme după aceea, păstrată cu sfințenie de urmașii urmașilor lui", în neam!

Un alt participant al Războiului de Independență, un căpitan, pe nume Matei Ciobescu, descendent de-ai oltenilor Vladimirescului, devenit, și el, dobrogean "prin adopție" (căpitanul, erou și el), ocupă un loc semnificativ într-un capitol intitulat de noi "Satul și oamenii lui", al monografiei, aflată în stadiul corecturii finale, de formă. Capitolul acesta are un subcapitol, pe care l-am intitulat "Oameni (cărvăneni) care nu mai sunt, dar au rămas Amintiri!" (scrierea cu majuscule este intenționată).

COLINDUL SFÂNTULUI ANDREI

Colo pe grindei, crâng de alunei,
Val de arțarei; sfântă mănăstire,
Loc de tănuire și tămăduire.
Se pitește-n tei casa lui Andrei,
De la schit la cruce – scară care duce
Din cruce la schit scări de coborât.
La schitul din tei, crucea lui Andrei.
Cine că-mi venea și descăleca?
Venea Decebal călare pe-un cal.
Sfinții că-i găsea, cu ei că-mi vorbea,
Dar nu se-nchina, nici cruce-și făcea.
La schitul din tei, crucea lui Andrei,
Traian că venea, la slujbă ședea,
Slujba asculta și îngenunchea,
Dar nu se-nchina, nici cruce-și făcea.
Pe murg călărea și cale-și lua
La cetatea lui, a trofeului.
Andrei colo-n schit, uite, c-a ieșit
Cu papucii lui, talpa raiului
Și potcapul lui, arca cerului.
Cu veșminte sfinte, frații înainte,
Cu toiag și cruce, candelă-n răscruce,
Lumânări aprinse, vâlvătai cuprinse.
Iară Sfântul Andrei, sub crucea din tei,
Schitul din grindei, se roagă mereu
La bun Dumnezeu.



Despre cursul de actorie, cu artistul Radu Popescu

Foști cursanți ai centrului fac carieră în teatru peste hotare

De aproximativ 10 ani, artistul Radu Popescu predă actoria la Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”. Artistul care a făcut carieră pe scena conștanțeană în roluri importante din spectacole de operetă și musical îi învață astăzi, la rândul său, pe tineri meșteșugul scenei.

Recunoaște că nu este ușor, dar toți cei care își doresc cu adevărat să îmbrățișeze meseria de actor și să se dedice artei au o singură cale: munca. Crede în pasiune și talentul elevilor săi, astfel că îi încurajează și îi susține nu numai pe perioada cât aceștia urmează cursurile sale, ci și după ce ajung chiar să își practice meseria. Are cursanți care se înscriu la cursul de actorie de la clasa I și continuă să vină până termină liceul. Alții, studenți la diferite facultăți, vin să lucreze cu artistul care s-a format la școala unor mari maeștri.

„Sunt absolvent al Facultății de Teatru din cadrul Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale” București. Am fost elevul artistului poporului Ion Finteșteanu, asistenți i-am avut pe Gheorghe Popovici Poenaru, un mare actor de compoziție de la Teatrul Național din București și pe Eva Pătrășcanu, mare artistă și ea la Teatrul Național din București. Am avut ca profesori mari personalități de la care am învățat lucruri minunate, printre ei mai amintesc pe Ioana Berloghea, Ovidiu Drimba. Am beneficiat de o pregătire extraordinară,

așa cum astăzi nu se mai întâmplă”, astfel își prezintă în câteva cuvinte Radu Popescu începuturile carierei sale.

În timpul facultății a fost descoperit de marele tenor Dinu Bădescu, cel care a intuit potențialul vocii sale. L-a susținut și l-a încurajat în acest sens, i-a dat încredere în sine, astfel că, la terminarea facultății Radu Popescu a refuzat postul de actor și a ales să vină la Constanța unde a găsit un colectiv minunat. A lucrat alături de colegii săi, a învățat meșteșugul cântatului pe scenă, în spectacole, astfel că a ajuns să facă performanță în roluri de operetă și de musical, să intre pe scenă cu o sigură repetiție și chiar să își pregătească singur rolurile.

„Am fost sclavul acestei meserii și asta îi învăț și pe copiii mei. Secretul este să lucrezi foarte mult cu tine însuși. Dacă simți că ai pasiune, merită. Le recomand să meargă mai departe, dar le spun și ce-i așteaptă. Am copiii care au ajuns în Anglia, o altă a făcut carieră în Grecia. Am foarte mari satisfacții. Copiii mei încep să aibă rezultate. Nu se întâmplă din primul an, dar se întâmplă și mă bucură foarte mult”, astfel vorbește artistul despre cursanții săi.

Așa cum ne-a povestit artistul, la cursul de actorie pe care îl predă la Centrul Cultural Județean „Teodor T. Burada” vin și tineri care au probleme de comportament, de dicție, persoane care suferă de o timiditate distructivă și pe care ajung să și-o înfrângă după ce

se redescoperă în cadrul acestui curs. „Mă ocup de mentalul lor, de sufletul lor. Ei sunt mutilați sufletește în această epocă, această comunicare pe internet îi afectează foarte mult”, este de părere artistul Radu Popescu, cel care îi determină pe cursanții săi ca prin tehnicile actoricești să fie ei înșiși, să aibă încredere în ei și să nu înceteze niciodată să citească, să învețe.

Radu Popescu vorbește cu regret despre stilul care tinde să se practice tot mai des astăzi în actorie: „hai ca pe stradă” nu își găsește locul pe scenă, nu în forma promovată astăzi. „Strada se aduce pe scenă, dar cu tehnică, nu așa cum se face astăzi în teatru”, spune Radu Popescu, amintind chiar o lucrare a maestrului Andrei Șerban în acest sens.

Artistul Radu Popescu vorbește și despre școala de profil din zilele noastre: „Sunt foarte mulți profesori în școlile de teatru care nu au făcut carieră în domeniu. Este foarte greșit ca un tânăr care termină facultatea de teatru să rămână asistent. Ce știe el din moment ce nu a trăit emoțiile scenei? Ce-i pot învăța ei pe studenți?”, este de părere Radu Popescu.

Pentru artistul care a dat viață la numeroase roluri pe scena conștanțeană activitatea de acum de la Centrul Cultural Județean „Teodor T. Burada” este o adevărată binecuvântare, lucrul alături de cursanți dându-i posibilitatea să fie activ, să se dedice în continuare artei și formării unor viitori artiști.

Gala Galaction, reporter special

La 8 septembrie 1922, Gala Galaction era hirotonit preot de însuși mitropolitul primat Miron Cristea și asistat de ministrul I.G.Duca. Devine misionar al Arhiepiscopiei București și astfel călătorește neobosit prin țară. La mare preferă **Mangalia** și de fiecare dată scrie reportaje pe care le publică sub rubrica *Note și impresii* în ziarele *Dimineața*¹, *Zile de vacanță*². Mult mai târziu, în 1947, le adună în volumul "**Mangalia**".

Prozatorul descria orașul după război. „**Mangalia**(pentru care cuvânt curios?) a avut onoarea a peste 200 ghiulele azvârlite din largul mării de pe un vapor inamic. Mai toate casele au rămas schiloade. „Profilul orașului este elementar: o magazie, două-trei case cu etaj, o biserică începută și neisprăvită, două minarete și o moară de vânt. Mai este și un far necunoscut, dar trebuie să știi pe unde vine, ca să-l poți distinge”.

Galaction este un reporter curios. Iscodește mereu antichitățile scoase din pământ sau de valuri, se lasă dominat emoțional de furtună, contemplă cu nesaț întinderile nemărginirii calme, face istorie cu personalitățile pe care le întâlnește în pelegrinările sale: profesorul Grigore Tocilescu, Vasile Pârvan, arheologul D.M.Teodorescu. S-a dus pe jos la peștera misterioasă de la Limanu și a coborât în grotă pe brânci câțiva metri, și la lumina lumânării a văzut un fel de camere cu pereți despărțitori și un tavan neted, un altar într-una din camere și multe

inscripții indescifrabile pe toți pereții. A povestit despre această minune unor tineri care, imprudent, au coborât și ei, dar au rămas răătăciți prin culoarele întortocheate ale peșterii, câteva zile și nopți.

A făcut pretutindeni reclamă pentru calitățile miraculoase ale băilor de soare și de mare și pentru ca toți copiii țării să se bucure de asemenea daruri: „*Grija pentru copii și crearea acestor instituții, oricum s-ar numi ele, hărăzite fortificării copilului, însemnează maturitate socială și adevărată preocupare de viitorul național. Cultul copilului este semnul marilor civilizații... Mangalia, de aci înainte, va fi unul din aceste locuri spre care ne îndreptăm vara, căutând întremarea noastră și a copiilor noștri...I-aș dori Mangaliei să ajungă o adevărată metropolă a coloniilor școlare*”.

Gala Galaction a scris despre restaurantul „Brusalis”, de unde începea de fapt orașul, despre grădina publică aflată în paragină, despre strada cu prăvălii și „câteva ulițe scurte, pierdute în dărâmături” pentru că **Mangalia** suferise mult de pe urma războiului, de geamie și cele două mori de foc și de vânt. Tabloul descris de Galaction mai cuprinde și epava vaporului grecesc „Smirna”, eșuat pe nisip, scaieții care dominau peisajul.

Mangalia acelor ani i se pare scriitorului o „burgandă orientală” în care locuitorii „după sufletul lor par toți orientali”. A fost extrem de impresionat de geamie: „*Când am văzut pentru întâia oară acest lăcaș de închinăciune, am rămas locului biruit de*

un farmec greu de lămurit. Sub ochii mei, într-o pădure de scaieți, răzbeau deasupra câteva columne funerare, înfășurate la vârf cu turbanul de onoare. O fântână arhaică, cu furci și cu scripete, veghea la căpătâiul unui sarcofag, spart și bătrân, pare că de când piatra și de când mușchiul. Niște lespezi cu glorioasă literă arabă se înecau în hățușul universal. Câțiva copaci strâmbi, pe lângă unul singur valid și dominant acopereau ceva din zidul geamiei, creând un colț de umbră și de fugare arabescuri.”

Moara pe care o descrie Gala Galaction fusese construită în 1880. „Văzută de departe, moara aceasta seamănă cu un bust militar, decorat cu o chivără enormă, ale cărei pene răsfirate le-ar sufla vântul într-o parte. Construcția de bârne avea o formă octogonală, fiind urcată pe un fundament de piatră, înalt de un metru, tot octogonal, sus se afla un foișor, la care se putea ajunge pe o scară cu uși și ferestre, de unde se putea vedea tot orașul, dealurile din jur și, desigur, marea”. Aripile morii, douăsprezece la număr, erau din pânză - în momentul când a descris-o scriitorul era doar scheletul de sârmă.

Băile de pucioasă sunt de fapt: „*un șopron cu vreo 7-8 cabine, fiecare cu putina ei, și încă un șopron dacă nu cumva două, cu ceva aparate și un bazin de colectare*.”

Gala Galaction va veni des la Mangalia, va scrie despre ea, va vorbi la Radio. Va atrage atenția asupra luminii speciale din pânzele pictorilor Iser, N.N.Tonitza, Gheorghe Petrașcu, atras de morile Mangaliei, J.Al. Steriadi, Luchi Galaction Zamra, Ion Țuculescu.³

³ Cunesco, Gheorghe, Pe urmele lui Gala Galaction, București, Editura Sport-turism, 1982, p.103-107

¹ Dimineața, nr.5663-5688/1922

² Dimineața, nr.6371-6383/1924

Oferta educațională a Centrului Cultural Județean „Teodor T. Burada” pentru anul 2014 – 2015

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” este singura instituție din județ care organizează, în sistem autorizat, cursuri în cele mai variate domenii de activitate. Instituția vine în întâmpinarea preferințelor tuturor constănțenilor, indiferent de vârstă. Instituția își propune să fie un răspuns la întrebările tuturor acelor care simt nevoia să se refugieze într-un hobby artistic, să fie alternativa ideală pentru copiii care acum își definesc personalitatea și care încearcă să-și definească dorințele și talentele.

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” își deschide porțile și în anul școlar 2014-2015 cu o serie de cursuri destinate tuturor, indiferent de vârstă.

SECȚIUNEA ARTE VIZUALE



Pictură,
Iconografie,
Ceramică / modelaj,
Grafică,
Împletituri din diferite materiale,
Design vestimentar,
Artă decorativă,
Artă fotografică,
Tehnică video
Machiaj.

Cu excepția cursului de machiaj care se desfășoară pe parcursul unui an, și a celor de artă fotografică și tehnică video – 2 ani, toate celelalte au o durată de 3 ani.

SECȚIUNEA CANTO



SECȚIUNEA ARTA MIȘCĂRII:

Actorie,
Balet,
Dans modern,
Dans popular,
Dans modern
(secția externă
Medgidia).

Vă așteptăm,
așadar, ca fiecare
dintre dumneavoastră să își descopere hobby-urile
și talentele alături de profesorii noștri.



SECȚIUNEA INSTRUMENTE

pian (5 ani),
vioară (5 ani),
orgă,
acordeon,
chitară clasică,
chitară electrică,
percuție (2 ani),
saxofon / clarinet
și nai.

Toate celelalte cursuri au durată de 3 ani.

Pasionații de folclor pot urma și cursuri de instrumente populare (fluier, caval, ocarina și cobză), cu o durată de 2 ani.



Canto clasic
Canto muzică ușoară
Canto muzică populară
Cursurile au o durată de 3 ani.



PROFESORUL - ACTOR RADU POPESCU ÎN MILOCUL CURSANȚILOR SĂI